

**Staré divadlo
Karola Spišáka
v Nitre**

IČO: 36103004

ul. 7. Pešieho pluku 1, 949 01 Nitra

V y h o d n o t e n i e činnosti a hospodárenia SDKSvN za rok 2017

1/ Priestorové podmienky, výstavba, rekonštrukcia:

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre disponuje priestormi o celkovej rozlohe 1430 m², z toho 7279 v pomere k 10 000 patrí SDKSvN a 2721 v pomere k 10 000 patrí DAB Nitra. Celá prevádzka SDKSvN sídli v budove na ulici 7. Pešieho pluku č. 1.

Objekt budovy je značne opotrebovaný a zastaraný a vyžaduje si celkovú rekonštrukciu vnútorných priestorov a rozvodov.

V roku 2017 boli v rámci údržby a opráv vykonané nasledovné činnosti:

- výmena vodárničky (krajčírska dielňa)
- výmena batérií a spírch (herecké šatne)
- výmena krycej mriežky podlahového konvektora (Foyer divadla)
- montáž pisoárových ventilov
- výmena wc misy, oprava vodovodu a kanalizácie
- montáž výbojkových svietidiel - 6 ks (Štúdio Tatra)
- osvetlenie divadla LED

Okrem uvedených činností boli vykonané bežné opravy nevyhnutné pre zabezpečenie prevádzky divadla. Ďalej bola vykonávaná údržba a servis na technických zariadeniach (servis osobného výťahu - firma Helvyk, v rámci zdravotníckej bola zabezpečená mesačná výmena rohoží vo vstupnej hale). Ďalej boli zabezpečované a monitorované revízie a kontrolné činnosti. V decembri bola vykonaná revízia elektrorozvodov a el. spotrebičov. V rámci záruky opravy strechy bola dňa 30. 11. 2017 nahlásená vada zatekania, ktorá bola odstránená 7. 12. 2017 dodávateľskou firmou Tatra strecha, Peter Michalec.

V roku 2017 bolo zakúpené technické vybavenie:

- nová navigácia Garmin
- naparovač odevov
- sušička bielizne Electrolux
- rekordér a nahrávač (2 ks)
- nadstavec intenzity shuttle a pc zdroj na zálohovanie
- projektor s príslušenstvom (v rámci VO NSK)
- vysávač Kärcher (2 ks)
- nová IP telefónna ústredňa
- Bosch kmitacia píla
- Aku skrutkovač (2 ks)
- drez nerezový

Na základe vykonanej revízie električky a zariadení boli zistené nedostatky pre osvetlenie a svetelnosť budovy. Na základe poškodení rozvodov a svietidiel v Štúdiu Tatra bola predložená žiadosť na rekonštrukciu osvetlenia Štúdia Tatra vo výške 22. 000 eur, ktorá bola následne schválená zriaďovateľom a zrealizovaná firmou Interlux lighting v decembri 2017 (VO).

Ďalej boli predložené žiadosti o pridelenie finančných prostriedkov na nákup stolárskej frézy a odsávaču prachu a obnovu javiska pre Veľkú sálu, ktoré boli presunuté na prerokovanie zastupiteľstvom v roku 2018.

V septembri 2017 nám Jednota SD oznámila, že v priebehu roka 2018 sa uskutoční realizácia vodnej stavby „SO.01.4 Dažďová kanalizácia a úprava parkoviska pri budove COOP Jednota SD. Divadlu tak vznikne problém so vstupom na vnútorný dvor (parcela č. 2055/1), ktorý je využívaný ako parkovisko pre potreby divadla a jeho zamestnancov z pozemku Jednoty SD (parcela č. 2064/2) a tým dôjde k trvalému zamedzeniu prístupu. Keďže SDKSvN nie je správcom predmetnej parcely č. 2055/1, ale je ním DAB v Nitre, požiadali sme žiadosťou zo dňa 15. 3. 2017 o pridelenie časti pozemku parc. č. 2055/1 a navrhli jeho rozdelenie a zverenie do našej správy. Touto žiadosťou sa úrad zaoberá. Vybavenie žiadosti sa predpokladá v roku 2018.

V októbri 2017 sme požiadali Mesto Nitra o vytvorenie nových parkovacích miest pre SDKSvN. Mestské služby Nitra v súčasnosti vypracovávajú projekt, ktorého realizácia bude v roku 2018.

Vnútornou kontrolou bolo zistené, že SDKSvN je väčšinovým vlastníkom nehnuteľnosti súpisné č. 1560 nachádzajúcej sa na parcele č. 2048. Žiadosťou zo dňa 13. 10. 2017 sme požiadali na základe listu vlastníctva o doriešenie a sprístupnenie priestorov, ktoré zodpovedajú nášmu podielu avšak sú v užívaní DAB. Riešenie žiadosti sa predpokladá v prvej polovici roku 2018.

Na základe revíznych správ a platných noriem vyplýva potreba celkovej rekonštrukcie budovy a priestorov divadla, ktorá je premietnutá v projektovej dokumentácii a je plánovaná na rok 2018.

2/ Personálna oblasť

Priemerný evidenčný stav zamestnancov za rok 2017

Prepočítaný	45,6
Vo fyzických osobách	45,7

Prehľad o počte zamestnancov podľa vykonávanej činnosti k 31. 12.2017

Druh vykonávanej činnosti	Vo fyzických osobách
Riadiaci zamestnanci	5
Zamestnanci vykonávajúci umeleckú činnosť	13
Odbor.um.-technickí zamestnanci	10
Administratívni zamestnanci	7
Vodiči motor.vozidiel	1
Ostatní obslužní pracovníci	9
ZAMESTNANCI celkom	45
Z toho žien	21
Z toho so skráteným pracovným úväzkom	0
Z toho poberateľov dôchodku	0

Mimo evidenčný stav zamestnancov

Materská dovolenka	0
Rodičovská dovolenka	0
Neplatené voľno	0

Fluktuácia zamestnancov

	počet	% fluktuácie
Prijatí zamestnanci	6	13%
Uvoľnení zamestnanci	4	9 %
Z toho podľa úsekov	Prijatí	Uvoľnení
Umelecký	1	1
Ekonomický	1	0
Prevádzkovo-obchodný	0	0
Výrobnotechnický	4	3

Dôvody skončenia pracovného pomeru	Počet
Dohodou	2
Skončenie na dobu určitú	2
Výpoveďou /organizačné zmeny/	0
Rozviazanie pracovného pomeru v skúšobnej dobe	0
Okamžité skončenie pracovného pomeru	0

Veková štruktúra zamestnancov

Vek	Do 30 r.	31-40 r.	41-50 r.	51-60r.	Nad 60r.
Počet	9	8	10	14	4

Priemerný vek všetkých zamestnancov: 42 rokov

Kvalifikačná štruktúra zamestnancov

Stupeň vzdelania	ZŠ	SOU,ÚSV,ÚSO	VŠ
Počet	1	22	22

Pri koncoročnej analýze ukazovateľov možno konštatovať, že stav zamestnancov sa ustálil. Tomuto predchádzali organizačné opatrenia vo vnútornej štruktúre divadla.

Podarilo sa zvýšiť aj zamestnávanie občanov so zníženou pracovnou schopnosťou.

Zamestnanci prijatí na dobu určitú k 31.12.2017: 17

Hodnoty fluktuácie výrazne poklesli v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

Môžeme konštatovať, že organizačná štruktúra zamestnancov SDKSvN je presne vymedzená na dosahovanie požadovaných pracovných výkonov a výsledkov.

Priemerná mesačná mzda za sledované obdobie je 777,81 Eur, čo je oproti roku 2016 viac o 13,22%.

Čerpanie mzdových prostriedkov bolo dodržané.

Divadlo v roku 2017 v spolupráci s ÚPSVaR v Nitre vytvorilo ďalšie pracovné miesto v rámci projektu „Úspešne na trhu práce“ a pokračovalo v udržaní pracovných miest v rámci projektov „Šanca na zamestnanie“ a „Cesta z kruhu nezamestnanosti“. Vzhľadom na dobré výsledky sa zvýšil počet aktívnych pracovníkov, čím sa rieši doplnenie obslužného personálu. Ďalej sa uzatvorila Dohoda o vykonávaní absolventskej praxe (10 hodín týždenne) v rámci národného projektu „Absolventská prax štartuje zamestnanie“.

3/ Finančné zabezpečenie

Vyhodnotenie príjmov a výdavkov za rok 2017

V hodnotenom období boli poskytnuté tieto finančné prostriedky

Text	Schválený rozpočet 2017	Upravený rozpočet 2017	Skutočnosť čerpanie za rok 2017	Plnenie v %
Príspevok na prevádzku - ÚNSK	656 263,00	700 409,18	698 431,74	99,72
Dotácia FPU	0,00	39 000,00	33 000,00	84,62
MK SR - kultúrne poukazy	0,00	21 622,00	21 622,00	100,00
Dotácia - Mesto Nitra	0,00	1 000,00	1 000,00	100,00
Sponzorské	0,00	1 700,00	1 700,00	100,00
Príjmy zo ŠR - ÚPSVaR	0,00	7 751,38	7 751,38	100,00
Vlastné príjmy	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100,00
Celkové príjmy	756 263,00	871 482,56	863 505,12	99,08

1/ Schválený rozpočet

r. 2016	r. 2017
637672,00 €	756263,00 €

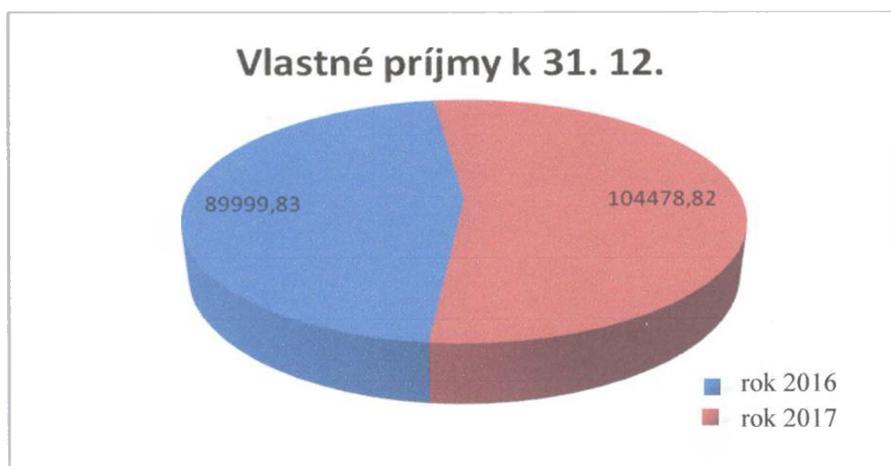
2/ Rozpočet po zmenách

r. 2016	r. 2017
765114,94 €	871482,56 €

3/ Príjmy

	r. 2016	r. 2017
Poplatky z predaja služieb (div. predstavenia, zvoz, prenájom)	86929,69 €	100149,19 €
Úroky	5,19 €	5,10 €
Iné nedaňové príjmy	3064,95 €	4192,53 €

Príjmy z náhrad poistného plnenia		132,00 €
Spolu	89999,83 €	104478,82 €
Granty – mimorozpočtové prostr. (Mesto NR, MK SR-KP)	1400,00 €	22622,00 €
Príjmy - sponzorské		1700,00 €
Príjmy zo ŠR – ÚPSVaR	2145,44 €	9722,56 €
Celkom	93545,27 €	138523,38 €

4/ Výdavky

	r. 2016	r. 2017
61. mzdy (KZ 41)	355309,00 €	419827,00 €
61. mzdy (KZ 1AC1, 1AC2, 1AL1)	1640,87 €	5789,77 €
62. odvody	131204,91 €	148234,97 €
62. odvody (KZ AC1, 1AC2, AL1)	504,57 €	1961,61 €
63. tovary a služby	230177,42 €	253684,94 €
64. bežné transfery	5612,79 €	1006,83 €
spolu	724449,56 €	830505,12 €

5/ Závazky

r. 2016	r. 2017
4947,48 €	10958,32 €

Organizácia nevykazuje k 31.12.2017 žiadne záväzky po lehote splatnosti.

6/ Pohľadávky

r. 2016	r. 2017
2209,02 €	8828,53 €

Po lehote splatnosti organizácia vykazuje pohľadávky vo výške 4184,00 €, z toho pohľadávky vo výške 3800,00 € boli uhradené 3.1.2018 a pohľadávka vo výške 192,00 € bola uhradená 4.1.2018.

7/Kapitálový rozpočet

V roku 2017 neboli organizácii pridelené kapitálové prostriedky.

Výdavky k 31.12.2017 za 63. tovary a služby

	31.12.2016	31.12.2017
Cestovné náhrady	444,65 €	6196,63 €
Energie	38359,88 €	34193,30 €
Telekomunikačné služby	5029,78 €	2337,65 €
Výpočt.techn., telek,techn., inter., prev.zar.	16160,57 €	5959,55 €
Spotrebný materiál	25831,65 €	46242,51 €
Knihy, časopisy	162,24 €	122,60 €
Softvér	458,00 €	1054,68 €
reprezentačné	574,14 €	2786,37 €
Náklady spojené s dopravou	9135,63 €	9911,80 €
Pracovné odevy, obuv a pomôcky	1103,92 €	1387,76 €
Nájomné	549,03 €	1048,84 €
Opravy a údržba	33814,41 €	32224,23 €
Školenie, kurzy	660,00 €	670,00 €
Služby - ubytovanie, stravovanie	2223,04 €	3019,50 €
Náhrady (preventívne LP)	118,00 €	78,00 € €
Propagácia	9725,81 €	9427,24 €
Všeobecné a špeciálne služby	15829,74 €	14299,40 €
Poplatky a odvody	12997,02 €	9553,22 €
Stravovanie	18655,73 €	23056,56 €
Ostatné poistné	2721,67 €	3226,08 €
Prídel do sociálneho fondu	3410,40 €	4001,71 €
Odmeny podľa autorského zákona	7236,33 €	27007,67 €
Ostatné osobné náklady	22710,44 €	14365,69 €
Pokuty a penále	1000,00 €	30,00 €
Dane a miestne poplatky	1265,34 €	1483,95 €
Spolu	230177,42 €	253684,94 €

Účelové finančné prostriedky boli čerpané do výšky predloženej faktúry:

- oprava osvetlenia v Štúdiu Tatra 21999,60 €

Nevyčerpané finančné prostriedky na originálne kompetencie (dotácia z NSK) vo výške 5,86 € organizácia vrátila zriaďovateľovi pri nulovaní účtov.

SDKS v Nitre zrealizovalo v roku 2017 5 premiér s nasledovnými nákladmi:

Janko Hraško	21613,99 €
Klammova vojna	3294,74 €
Čarodejník z krajiny OZ	40736,57 €
Farma zvierat	27724,68 €
Vianočný zázrak	20503,35 €

4/ Granty, nadácie, sponzorské príspevky

Inštitúcia/účel	Program	žiadané	pridelené
Mesto Nitra Prehliadka divadiel a div. škôl V4 Literárna kaviareň PARNAS		10000,00 € 1500,00 €	1000,00 € 1000,00 € 0,00 €
MK SR Kultúrne poukazy	3	1,00 € na každý protokolom P5 potvrdený KP	21622,00 €
FPU Stretnutie, Setkání, Spotkanie, Találkozás 2017 Farma zvierat Vianočné mystérium Kráska a zvierat	1.1.3 1.1.2 1.1.2 1.1.2	30000,00 € 17000,00 € 20000,00 € 16700,00 €	23000,00 € 15000,00 € 0,00 € 0,00 € 8000,00 €
spolu			45622,00 €

5/ Členstvo v odborných organizáciách, spolková činnosť

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre je členom ZO – regionálne vzdelávacie centrum samosprávy Nitra. Kolektívne členstvo v UNIMA.

6/ Vyhodnotenie odbornej činnosti, spolupráca, organizácie

Obdobie od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2017:

Predstavenia repertoáru SDKSvN:

- počet predstavení odohratých v SDKSvN 226; počet divákov 27 549; tržba 89 718, 05 EUR (z toho 21 622 kultúrnych poukazov)
- počet predstavení odohratých na zájazde: 15; počet divákov 1490; tržba 10 134, 45 EUR

Predstavenia hosťujúcich divadiel v SDKSvN:

- počet odohratých predstavení: 6; počet divákov 847; tržba 2827, 5 EUR

Hosťujúce súbory počas Festivalu V4:

- počet odohratých predstavení 18; počet divákov 1140; tržba 256, 00 EUR

Premiéry:

1. Kai Hensel

Klammova vojna

Dramaturgia: Petra Zichová a.h., Petra Babulíková

Scéna a kostým: Tereza A. Hudáková a.h.

Réžia: Peter Chmela a.h.

Hrá: Roman Valkovič

Termín premiéry: 27. 1. 2017

Inscenácia hry nemeckého dramatika a scenáristu Kaia Hensela mala v Starom divadle Karola Spišáka premiéru 27. januára 2017. Hra otvára viacero závažných tém týkajúcich sa školstva, vzdelávacieho systému, ale aj medziludských vzťahov nielen na úrovni učiteľ – žiak.

Dramaturgia Starého divadla Karola Spišáka po texte siahla z viacerých dôvodov. V prvom rade ide o mimoriadne atraktívny titul pre stredoškolákov, ale svojou silou a témou oslovuje aj pedagógov i všetkých dospelých návštevníkov predstavenia. Primárne je však určená na hranie v školských triedach, kde sa odohráva celý dej celej inscenácie. Žiaci sa tak nestávajú iba pasívnymi pozorovateľmi príbehu ako pri bežnom divadelnom predstavení, ale sú priamo súčasťou diania. Profesor Klamm prehovára priamo k nim a hoci oni mu neodpovedajú, dá sa povedať, že s nimi vedie dialóg. Diváci sú priamo konfrontovaní s udalosťami hry, ktoré nie sú založené na skutočnom príbehu, no prípadov podobných tragédií možno nájsť neúrekom.

Druhým aspektom prečo si dramaturgia toto dielo zvolila bola aktuálnosť témy fungovania školského systému na Slovensku. Postavenie učiteľa a študenta sa za posledné desaťročia výrazne zmenilo. Rovnako aj postoj spoločnosti voči pedagógom. Učitelia sa cítia byť čoraz väčšmi platovo, no i ľudsky nedocenení a klesá aj záujem o toto nevyhnutné povolanie. Pedagogické smery patria medzi najmenej atraktívne odbory v rámci vysokoškolského štúdia. Ak si ich niekto zvolí, nie je to vždy pre to, že by mal o prácu učiteľa záujem, skôr ide o to, aby získal titul. Tým sa dostávame k ďalšiemu problému, ktorý odznieva aj v samotnej hre. A to je klesajúca hodnota vzdelania. Čoraz väčšia časť populácie má vysokoškolský titul. Maturita je už v mnohých odvetviach považovaná za minimálne možné dosiahnuté vzdelanie. Častokrát sa pre to považuje už len za akúsi formalitu, ktorá je vstupenkou na vysokú školu. Táto téma je v hre prítomná a kladie mnohé otázky o váhe a význame vzdelania ako takého.

Ide o inscenáciu, kde je divák zároveň aj účastníkom deja takže človek sa chtiac i nechtiac stáva súčasťou deja a nemá od herca taký odstup ako pri bežnom divadelnom predstavení, keď sedí v hľadisku za pomyselnou rampou. Pár mesiacov po premiére ešte nevidno väčšie prínosy, no postupne vidíme, že o téme školstva je treba rozprávať možno aj trochu kontroverzným a provokatívnejším spôsobom, ktorý práve divadlo umožňuje.

Počet predstavení: 26

Počet divákov: 1039

Reflexia inscenácie:

Marta Žilková (divadelná publicistka): Keď divadlo chodí za divákom

Málokedy si divák po skončení divadelného predstavenia spomenie na dramaturga. Slávu či kritiku si odnášajú obyčajne herci, prípadne režisér či autor scény a kostýmov. Tentokrát po premiére hry nemeckého autora Kaia Hensela *Klammova vojna* v Starom divadle Karola Spišáka v Nitre treba úspech pripísať predovšetkým rozhladenosti dramaturga, ktorý tento titul objavil a zaradil do repertoáru bábkového divadla. Tak sa potvrdil aj zámer vedenia divadla uvádzať hry nielen pre malé deti, ale aj pre teenagerov, teda pre najnáročnejšieho diváka, ktorý už nie je dieťa, ale ani dospelý. Dramaturgičky Petra Zichová a. h. a Petra Babulicová siahli za divadelnou hrou K. Hensela (inak aj autora televízneho seriálu *Cobra 11*), ktorý patrí k hviezdám nemecky píšucich dramatikov. Záujem divákov si získal dvoma hrami, už spomenutou Klammovou vojnou a *Ktorá droga sa mi hodí?* Za svoju tvorbu dostal viacero ocenení a jeho diela boli preložené do viac ako desiatich jazykov. Hra *Klammova vojna* je zaujímavá z viacerých dôvodov. Predovšetkým z hľadiska témy (morálna dilema učiteľa), ale aj spôsobu realizácie (monodráma, ktorej tichými spoločníkmi sú diváci sediaci v školských laviciach). A tí môžu byť dospelí, alebo dospievajúci. Preto pred písaním tohto príspevku som pokladala za nutné vidieť hru s oboma skupinami divákov. Nie preto, že herec stvárňujúci hlavnú postavu – učiteľa, hral inak pred každým obecnstvom, ale preto, že každá generácia vnímala iné atribúty jeho vystúpenia. Scéna bola minimalisticky zjednodušená (tabuľa, písací stôl, okno), aby neodvádzała pozornosť od témy a zároveň pripomínala dobre známy priestor školskej triedy (autorka scény, kostýmu aj ilustrácie na bulletinu Tereza A. Hudáková a. h.). Aj základný problém, okolo ktorého sa točí celé predstavenie, je vo svojej podstate jednoduchý: Pred maturitou sa obesí maturant, lebo ho nepripustili ku skúškam. A dôvod? Do plného počtu mu chýbal jeden bod, ktorý mu neudelil učiteľ Klamm, hlavná a jediná postava hry... Učiteľ dostal od svojich študentov list, kde ho priamo obviňujú zo samovraždy spolužiaka. Tu sa začína dráma učiteľovej osobnosti, študentov, školy, školského systému, morálky... Učiteľ vedie dialóg so študentmi s vedomím, že je nevinný, lebo nemohol dať viac bodov za nevedomosť maturitného predmetu. Má pravdu? -- pýta sa študentov i sám seba. Vymenúva rozličné argumenty a pomaly otvára svoje umučené učiteľské ego, bojujúce s nepochopením zo strany študentov, vedenia školy i kolegov. Prísne dodržiavanie pedagogických zásad nikto nepokladá za dôležité a tobôž nie v tomto tragickom prípade. Keď vyčerpá všetky svoje argumenty, odchádza zo školy i zo scény s revolverom v ruke. Každý čaká výstrel, miesto neho však zazvoní školský zvonec. A to bola aj prvá otázka, ktorú položili študenti pri následnom rozhovore. Zaujal ich neočakávaný záver, lebo nepochopili zámer autora nechať diváka na pochybách, nepodať mu pomocnú ruku pri riešení dilemy, a tak ho prinútiť k uvažovaniu. Učiteľ Klamm kládol otázky, dával úlohy, vysvetľoval, vyhrážal sa, sypal si popol na hlavu. Vždy novú stránku svojej osobnosti odkrýval Klamm v podaní Romana Valkoviča, ktorý stvárnil rolu učiteľa veľmi civilne, ale aj mužsky emocionálne, bez zbytočného patetizmu či didaktizovania. Ako bábkoherec splnil náročnú úlohu v činohernej monodráme nad očakávanie dobre. Bolo vidno, že si váži túto príležitosť, preto k role pristupuje so všetkou vážnosťou a úctou. V porovnaní s jeho dynamickým vystúpením vyzeralo obecnstvo ako pasívny pozorovateľ. Ale nebola to celkom pravda. Prítomní študenti sa priznali, že všetci mu v duchu odpovedali, viedli s ním vnútornú polemiku. A zároveň sa vyznali, že o osobnosti učiteľa ešte nikdy takto neuvažovali. Ukázalo sa, že veta „Aj učiteľ je len človek“, je v hre kľúčová, lebo zdôvodňuje mnohé prejavy postavy. Aké boli reakcie divákov? Všetci rovnako v tichosti a pozorne sledovali príbeh. No kým dospelí pripustili, že učiteľ bol na príčine samovraždy chlapca, zatiaľ študenti vyjadrili obdiv k jeho prísnosti, lebo nebol ochotný v mene populizmu upustiť zo svojich nárokov. Mnohí diváci spoznali aj pri náčrte budúcnosti, ktorú Klamm vidí v značne pesimistickej podobe: „Vy tak či tak ničomu nerozumiete. Všetci, koľko vás je, ste stádo hlupákov a aj tak budete nezamestnaní. O desať rokov nebude už ani toto gymnázium, bude tu starobinec, alebo bodrel, prípadne jedno aj druhé. Pretože už neexistuje vzdelanosť. O desať rokov už nebudú ani školy. Maturitu dostanete automaticky k občianskemu preukazu, na univerzitu chodia len blázni, desaťroční sedia za počítačom a riadia svet. A potom si na mňa spomeniete“. Aj keď toto vyjadrenie možno chápať ako umeleckú hyperbolu, jadro je pravdivé a aj preto poštekliho vedomie divákov. Na

záver malé zamyslenie. S mladými ľuďmi sa oplatí diskutovať a otvorene rozprávať o veciach ukrytých v hĺbke osobnosti učiteľa, rodiča, politika, atď. Ukázalo to nielen nitrianske predstavenie a následný rozhovor so študentmi, ale aj bratislavská hra o Natálke, vyvolávajúca mnoho otázok, o ktorých nemá čas diskutovať ani škola, ani rodina. Výhoda oboch predstavení spočíva v tom, že sú schopné vydať sa za svojim divákom do škôl, kde svojou provokatívnou podobou otvárajú priestor na úprimnú výmenu názorov. Bratislavský a nitriansky príklad by mali nasledovať aj ostatné divadlá na Slovensku.

Miroslava Košťálová (študentka VŠMU, odbor divadelné štúdiá) Klamnova vojna: Môže slovo zničiť učiteľa?

Po úspešných dvoch premiérach v aktuálnej divadelnej sezóne 2016/2017 (Môj Malý princ a Hop, ktoré sú určené mladému divákovi) prichádza Staré divadlo Karola Spišáka s novým titulom, určeným pre dospievajúcu mládež a dospelých. Prostredníctvom monodrámy Klamnova vojna, ktorá mala premiéru 27. januára 2017 v Štúdiu Starého divadla Karola Spišáka, sa mnohí z prítomných vrátili do školských čias. Verejná generálka Klammovej vojny sa uskutočnila v jednej triede na Párovskom gymnáziu v Nitre, takže som bola zvedavá, či sa moje predpovede ukážu správne, a či si na premiére sadnem do školskej lavice.

Pri vstupe do štúdia ma ako prvé upútali tri rady prázdnych školských lavíc so stoličkami, tabuľou, katedrou a oknom. Keďže ja poctivo leštím vysokoškolské lavice, prenechala som svoje miesto ostatným, ktorí majú túto životnú etapu už dávno za sebou. Bez ohľadu na miesto sedenia (lavica, sedadlo) sme sa všetci spolu, bez ohľadu na vek, preniesli do maturitného ročníka a pocítili sme v rukách tú starú známu vôňu kriedy. Každý z nás, stratený vo vlastnom myšlienkovom svete, precitol vo chvíli, keď v štúdiu zazvonil zvonček a o pár sekúnd na to vyšiel bočnými dverami profesor Klamm (Roman Valkovič).

Divák sa stáva priamym účastníkom inscenácie, jej hybnou zložkou. Keby totiž v laviciach nikto nesedel, profesor Klamm by svoje slová mohol ťažko niekomu adresovať... Táto monodráma je totiž postavená na kontakte s divákom, ktorý sa stáva najsilnejším scénografickým prvkom, pretože toto predstavenie môžete urobiť v akejkoľvek triede a s akýmikoľvek žiakmi. Už samotný plagát k inscenácii (profesor má namiesto hlavy šibenicu) naznačuje, o čo asi v tejto hre pôjde. Na začiatku sa z úst profesora Klamma dozvedáme, že istý študent maturitného ročníka sa obesil kvôli tomu, že nebol pripustený k maturite. Študenti z toho vinia Klamma, pretože mu chýbal len bod do splnenia podmienky. Žiaci sa vzbúria a napíšu Klammovi otvorený list plný zloby. V dôsledku toho odmietajú spolupracovať na hodinách. Samozrejme, všetko je v divadle zinscenované tak, že aj keby niekto z divákov chcel niečo napísať (či povedať), nedostane priestor, čiže je úplne logické, že test z voľného verša zostáva prázdny... Na druhej strane, miestami som sa ja sama cítila vinne, že len pasívne sedím, pretože mnohé z vypovedaných Klammových úvah vo mne vyvolávali veľa otázok. (A priznávam, že som mala strašne veľký problém nezdvihnúť ruku, keď sa Klamm spýtal, kto by chcel prečítať úryvok z Fausta.)

Profesor Klamm rozohráva s divákom (žiakom) silnú psychologickú hru postavenú na slove. Jasné, že slovo je samo osebe najväčšou zbraňou, ale v tejto monodráme dostáva ešte väčší rozmer. Cítiť to už hneď na začiatku, keď Klamm hľadá na triedu a hovorí o liste, ktorý od žiakov dostal. Z písaného slova sa tak stáva prvý náboj do zbrane. Druhý náboj prichádza vo chvíli, keď žiaci odmietajú čítať Fausta a keď odmietajú písať test. Zamlčané slovo je horšie ako vyslovená veta? Tretí náboj predstavuje vyvrcholenie monodrámy - Klamm príde do triedy so zbraňou, ktorú ukradol riaditeľovi a prechádza sa okolo lavíc zaplnených študentmi. V momente, keď odíde, čakám na výstrel, ale ten neprichádza. Namiesto toho zazvoní, a ja zistím, že ubehlo presne 45 minút. S úžasom zisťujem, že som v divadle prežila svoju prvú vyučovaciu hodinu. A vôbec som nemala chuť na spánok, čítanie obľúbenej knihy či kreslenie si do zošita.

Roman Valkovič ako profesor Klamm predvádza širokú paletu emócií. Na začiatku, keď sa dozvie o liste od študentov, sa síce snaží ovládať, ale zlosť ho napokon prevalcuje. Neváha kričať, aby si potom v krátkych chvíľach začal sypať popol na hlavu. Priznáva bezradnosť, ktorá vyplýva zo situácie, do akej sa dostal. Aj napriek študentskej odmeranosti sa na konci snaží o zmierenie, no zbytočne... Valkovičov

profesor Klamm kričí, ohovára kolegov, do očí uráža študentov, no v závere sa správa pokojne a krotko, čo vyplýva z jeho blížiacieho sa odchodu. Chce odísť v mieri. Herec Roman Valkovič ma počas predstavenia fascinoval tým, ako postupne odkrýval masku „svojho“ profesora. Klamma. Na začiatku pred nami stojí typický učiteľ v bielej košeli, kravate, kockovanom svetri, tmavom saku a nohaviciach, ktorý sa snaží prebudiť u žiakov nejakú reakciu. Postupne prenikáme do jeho myšlienkového sveta a zisťujeme, že aj on je len človek, ktorý robí chyby. Prezrádza, čo ho trápi, vytáča...

Táto inscenácia opäť potvrdzuje, že aj s minimalistickou scénou sa dajú vyčarovať silné príbehy. Prostredie školského prostredia je nám všetkým dobre známe, vieme sa s ním stotožniť. O to viac sa všetko stáva pútavejším vo chvíli, keď sa pred nami citovo obnaží profesor, ktorému študenti vyhlásia vojnu, v ktorej ide o ľudský život. Toto je jedna z tých hier, ktoré vo mne vyvolávajú otázku: Ako by som sa zachovala ja? Príďte si ju zodpovedať aj vy...

2. Lucia Åbergh

Janko Hraško

Dramaturgia: Peter Chmela a. h., Petra Babulícová

Scéna a bábky: Miro Duša a. h.

Kostýmy: Ivana Gontková a. h.

Hudba a réžia: Kamil Žiška a. h.

Obsadenie: Janko Hraško: Miroslav Bakura, Starenka, Kapitán zbojníkov, Pernikárka, Žobrák: Danica Hudáková, Starček, Zbojník 2, Gazda: Ivan Gontko, Dievčina, Pokladník: Martina Slobodová alebo Chantal Calcagni a. h., Pán, Zbojník 1, Kráľ: Miloš Kusenda

Termín premiéry: 10. 2. 2017 a 12. 2. 2017

Inscenácia známej ľudovej rozprávky Janko Hraško, ktorú priamo pre Staré divadlo napísala Lucia Åbergh. Námety a inšpirácie čerpala z viacerých zdrojov a na ich základe vytvorila vlastný autorský pohľad na príbeh malého hrdinu narodeného z hrášku.

Režisérovi Kamilovi Žiškovi išlo predovšetkým o vyrozprávanie všeobecne známeho príbehu malého siláka pomocou jednoduchých, no na pohľad čarovných divadelných prostriedkov. V tom mu pomohli výtvarníci Miro Duša a Ivana Gontková, ktorí na javisku vytvorili makro svet z pohľadu Janka Hraška. Dominantou inscenácie sa stali takmer trojmetrové bábky Starčeka a Starenky a tri drevené stoly na kolieskach, ktorými herci počas celej inscenácie pohybujú a varujú tak rozloženie hracieho priestoru. Možnosti rozčlenenia javiska rozširujú dlhé a široké látky, do ktorých sú odetý Starček a Starenka. Najpoetickejší je obraz sa vďaka nim dosahuje pri vytváraní rieky, kde chcú zbojníci prepadnúť kráľovskú loď.

Naštudovanie Janka Hraška dopĺňa repertoár Starého divadla Karola Spišáka v Nitre určený pre predškolačkov a žiakov prvého stupňa základnej školy. Okrem dobrodružného príbehu malého hrdinu majú diváci možnosť vidieť aj jeho nezvyčajné výtvarné spracovanie z pohľadu Janka Hraška. Inscenácia je preto zážitkom aj z výtvarného hľadiska. Ku kvalite prispieva aj herecký prejav a disciplína, ktoré sú pre vysokú technickú náročnosť nevyhnutné.

Počet predstavení: 24

Počet divákov: 5740

Reflexia inscenácie:

Miroslava Košťálová (študentka VŠMU, odbor divadelné štúdiá) **Janko Hraško: Keď ti trojmetrové bábky nazerajú do duše**

V najnovšej inscenácii **Janko Hraško** počujeme hudbu, ktorá nám pripomína pomalé padanie hrášku na podlahu a vidíme trojmetrové bábky, ktoré sa smejú a strachujú ešte presvedčivejšie, než dospeli

ľudia. Počas **verejnej generálky**, ktorá sa uskutočnila **9. februára 2017 vo Veľkej sále Starého divadla Karola Spišáka v Nitre**, som sa na vlastné oči presvedčila o tom, že divadlo nie je len slovom napísaným na papieri.

Miro Duša si pod svoje umelecké krídla zobral **scénu a bábk**y. Je ťažké vybrať len jednu vec, ktorá ma v tejto divadelnej zložke fascinovala, pretože vždy, keď som si myslela, že môj tep sa ako-tak stabilizoval, prišla scéna, ktorá predčila tú predchádzajúcu, a ja som mala problém vybrať len jedného víťaza. Už na začiatku sa divák stretáva s nadrozmernými rukami, ktoré prichádzajú na scénu jedna po druhej. Tak, aby nikomu nič neuniklo. Inscenácia je vo všeobecnosti **plná vizuálne príťažlivých obrazov**, ktoré diváka poláskajú - či už ide o nadrozmerné ruky, ktoré sa stávajú súčasťou Jankových rodičov, alebo z ich obrovských šiat vytvorené more, na ktorom sa plaví Janko spolu so zbojníkmi. Najpríťažlivejšie pôsobia na diváka práve **trojmetrové bábk**y, z ktorých mali tí najmenší v sále hysterický plač (zistené na vlastné uši) - našťastie, vďaka plynulému prechodu scén a striedaniu bábok sa čoskoro aj počet hygienických vreckoviek stabilizoval na únosnú mieru. Práve **obrovské bábk**y tvoria **pôsobivý kontrast s maličkým Jankom Hraškom** - toto veľmi oceňujem, pretože viaceré scény sú vďaka tomu uveriteľné (napríklad keď Janko vyskočí na konskú hlavu a začne dirigovať).

Čo je však dôležité povedať - **všetky bábk**y sú **nositeľmi charakteristických vizuálnych vlastností**, vďaka ktorým sú ľahko rozpoznateľné. Tak napríklad Jankovi rodičia - Starenka má na hlave červenú šatku, zatiaľ čo Starčekovi nechýbajú hnedé fúzy a čierny klobúk. Obaja majú na sebe jednoduché svetlohnedé šaty bez akýchkoľvek ozdôb, čím je jasne vyjadrený ich chudobný majetkový stav. Opak predstavuje Kráľ s Pánom - zatiaľ, čo Kráľ má výrazný zelený prsteň a lokničky, Pánov stav je charakteristický hnedým klobúkom, bielou košelou a červenou vestou. Vidíme teda zásadné rozdiely vo farbách a vrstvách oblečenia, ktoré veľmi efektne odlišujú jednu bábku od druhej. V súvislosti s tým mi napadá, že oblečenie bábok by sa dalo bez problémov aplikovať aj na telá bábkohercov.

A keď už som otvorila tajomnú skrinku s názvom **Bábkoherci...V tomto predstavení nechávajú na javisku obrovský kus nielen svojej duše, ale aj tvorivej práce, hoci sú oblečení v čiernom**. Nevieť, ako to vnímali dospelí diváci, ale ja som si počas toho, ako ťahali trojmetrové bábky uvedomila, že bez ich prítomnosti by sme sa síce pozerali na krásne rekvizity a scénu, no chýbal by tomu veľmi dôležitý element - život. Život bábky. Maličkého **Janka Hraška**, od hlavy po päty oblečeného v zelenom, „oživuje“ **Miroslav Bakura**. Svojej bábke prepožičiava **mladický elán, nadšenie, hravosť, túžbu po živote a spontánnosť**. Prejavuje sa to napríklad vtedy, keď na jarmoku ukradne perníkové srdce a daruje ho svojej Starenke, hoci si neuvedomuje, že kradnutie je trestné. Jeho **zraniteľnosť** je viditeľná vo chvíli, keď sa ukryje pod lopúchy, ktoré sú v tomto predstavení vytvorené z niekoľkých na seba naukladaných nadrozmerných rúk. Fantastickú prácu s hlasom predvádza **Danica Hudáková**, ktorej nerobí žiadne problémy oživovať ustráchanú **Starenku a úbohého Žobraka**, aby o päť minút na to mohla vydávať drsné povely v úlohe **Kapitána zbojníkov**.

Ivan Gontko oživuje tie bábky, pri ktorých sa predpokladajú **dominantné mužské vlastnosti** - **Gazda, Silák a druhý Zbojník**. Veľmi dôveryhodne a s veľkou dávkou citu sa však zhostúje aj bábky **Starčeka**, ktorý je niekedy z Janička nešťastný (prípád s jazdou na konskej hlave) a ktorý trpí, keď sa Janko Hraško stratí. **Dievčina Katarína** je v podaní **Chantal Calcagni** hanblivá (prvé stretnutie s Jankom), ale aj očarujúco úprimná, keď mu na konci vyjadrí svoje city. Calcagni vdychuje bábku dievčenskú príťažlivosť, a mimoriadne zaujímavé je tiež to, **ako s bábkou v niektorých scénach splýva**. Pôsobilo to na mňa tak, že bábka dievčaťa bola akoby naschvál vytvorená len do polky stehien - zvyšok už predstavujú bábkoherečkine nohy v čiernych pančuchách. **Miloš Kusenda** oživuje tri bábky - **Pána, Kráľa a prvého Zbojníka**. Keďže sa u týchto postáv predpokladá výrazný hlasový prejav (ktorý súvisí s ich dominantným typom), Miloš nám **odkrýva svoj hlasový potenciál**. Ako Pán niekedy neváha škriekať, ďalej využíva francúzsky prízvuk, vďaka čomu veľmi dobre zvláda striedanie bábok. Tiež uňho platí to, čo som písala v súvislosti so Chantal Calcagni - dokáže splývať s bábkou, čo aspoň na mňa pôsobilo magicky - viete, **keď sa zotru všetky hranice medzi bábkou a bábkohercem, vtedy sa začínajú zimomriavky pretekať na tele** (aspoň u mňa to tak bolo).

Veľká sála, v ktorej sa uskutočnila generálka, dokázala funkčne využiť svoje priestory. Veď kde inde by sme mohli pozorovať (a byť pozorovaní) trojmetrovými bábkami? Viem, že som sa už o nich neraz zmienila, ale skutočne mi imponoval spôsob, akým boli nielen zostrojené, ale aj oživené. Myslím si, že

táto rozprávka (v réžii Kamila Žišku) by bola nesmierne zaujímavá aj ako súčasť pouličného divadla. Niekedy podvečer, za prítomnosti horiacich fakiel...Ale to som sa už opäť nechala uniesť. Ak si chcete naplno vychutnať vizuálny raj detského sveta a vidieť, akých šikovných bábkohercov v Nitre máme, prídte na Janka Hraška!

3. Lyman Frank Baum – Slavka Cíváňová – Peter Vlčko Čarodejník z krajiny Oz

Dramatizácia, texty piesní, dramaturgia: Slavka Cíváňová

Scéna: Pavol Andraško

Bábky a kostýmy: Martin Von Dubravay

Výtvarník projekcií: Erik Bartoš

Hudba: Peter Vlčko

Pohybová spolupráca: Magdaléna Čaprdová

Réžia: Peter Oravec

Osoby a obsadenie:

Dorotka: Jana Labajová / Martina Slobodová

Toto, pes: Miloš Kusenda

Čarodejník OZ: Rudo Kratochvíl

Strýko Henry: Ivan Gontko

Teta Ema: Oľga Schrameková

Hastroš, strašiak: Michal Kalafut

Plecháč, plechový drevorubač: Roman Valkovič

Bojko, lev: Rado Hudec

Glinda, dobrá čarodejnica: Henrieta Kolláriková / Martina Slobodová

Elfaba, zlá čarodejnica: Danica Hudáková

MR. Mančík a MRS. Mančíková, Vrátnik a Vrátnička, Myší kráľ a Myšia kráľovná: Miroslav Bakura a Michaela Liptáková a.h. Mančíkovia, Ozovania, Myši, Kalidahy, Havrani: všetci

Termín premiéry: 21. 4. a 23. 4. 2017

Poslednou premiérou tejto sezóny bola hudobná rozprávka Čarodejník z krajiny OZ v réžii Petra Oravca, v ktorej sa predstavil celý herecký súbor divadla. Dramatizáciu známej rozprávky spisovateľa Lymana Franka Bauma a texty piesní napísala dramaturgička inscenácie Slávka Cíváňová.

Inscenácia Čarodejník z krajiny Oz, zavrášila 66. divadelnú sezónu Starého divadla Karola Spišáka v Nitre. Vďaka výtvarnej zložke a silným hereckým výkonom je hudobná rozprávka v réžii Petra Oravca pastvou pre oči divákov. Vďaka atraktívnej hudbe Petra Vlčka je aj pastvou pre uši. Čarodejník z krajiny OZ je síce primárne určená detskému divákovi od päť rokov, no svojim spracovaním a témou zaujme aj dospelého človeka. Inscenátori akcentovali predovšetkým silu priateľstva a to, že sila ľudskej vôle prekoná tie najťažšie prekážky, ba dokonca aj najmocnejšie čary.

Počet predstavení: 32

Počet divákov: 8101

Reflexia inscenácie:

Marta Žilková (divadelná publicistka) **Rozum, srdce a odvaha zvíťazili**

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre uviedlo v premiére ďalšiu širokospektrálnu rozprávku v módnej muzikálovej (či iba hudobnej?) úprave s použitím modernej videoprojekcie. Pre rodinný typ

predstavenia si tvorcovia zvolili slávnú rozprávku amerického autora L. Franka Bauma pod názvom Čarodejník z krajiny OZ. Hoci dielko vzniklo na začiatku 20. stor., dodnes vábi nielen k novým knižným vydaniam, ale aj k divadelným a filmovým spracovaniam. Iba prednedávnom rozprávku na námiet tejto knižky inscenovalo bratislavské divadlo Nová scéna, kde základnú myšlienku diela zaodeli do súčasného rúcha, dúfajúc, že tým sa posilní a zaktualizuje odkaz pôvodného príbehu. Prístup nitrianskej dramaturgie (Slavka Cíváňová) a réžie (Peter Oravec) bol odlišný, pretože sa snažili vyťažiť maximum z pôvodnej rozprávky s tým, že ju nezmenia, iba obohatia o hudobnú zložku s novými piesňovými textami z pera S. Cíváňovej. Prečo sme v úvode uviedli, že ide o širokospektrálne divadelné dielo, má svoje opodstatnenie. Réžisér totiž využil všetky prístupné divadelné prostriedky, nielen celý divadelný súbor, kostým, bábky a osvetlenie, ale aj hudbu, farebnosť, videoprojekciu, neodmysliteľný dym a mydlové bublinky, prepadliská, nosné konštrukcie atď., teda takmer všetko, čo unieslo malé javisko Starého divadla. Už vizuálna stránka divadelného predstavenia prezrádzala, že ju robí človek so zmyslom pre fantáziu a detské myslenie, ktorý ešte nezabudol na svoje detské divadelné zážitky. Inscenácia bola postavená na farebných kontrastoch. Začala sa fádnuou sivou farbou domova malej Dorotky, potom ju vystriedala čierna, modrá, zelená a napokon v pozadí zažiarila dúha vo všetkých farbách ako znak happyendu, víťazstva dobra, rozumu a odvahy. Tomu sa do istej miery prispôbovali aj ostatné inscenačné atribúty. Scéna s použitím videoprojekcie vytvárala fantazijný rozprávkový svet, vyžarujúci radosť, strach, dobro i zlo. Amatérsky pôsobila iba úvodná scéna s plachtami na šnúre. Žiadalo by sa tu nápaditejšie riešenie. Do režijného zámeru integrálne zapadali kostýmy, lebo režisér spolupracoval s ich autorom Von Dubravayom a prispôboval ich svojim predstavám. Chrbtovú kosť divadelnej hry tvorili dobré dialógy, teda text, ktorý mal výrazné charakterotvorné prvky, odlišujúce jednotlivé postavy. Zmysel pre humor sa preukázal napr. v reči zlej čarodejnice, používajúcej hovorové prvky a nitriansky dialekt, čo zmenšovalo a zjemňovalo jej hrôzostrašnú rolu. Výraznú úlohu zohrala hudobná zložka. Rytmická, veselá i dramatická hudba Petra Vlčka neraz strhla obecenstvo k potlesku. Napriek tomu, že režisér P. Oravec nemá veľké skúsenosti s bábkovým divadlom, jeho pes Toto, Plecháč (plechový drevorubač), Bojko (lev) i Hastroš (strašiak) boli rovnocennými partnermi hercom, pretože aj oni často vystupovali zo svojich kostýmov, aby vyjadrili niektoré ľudské vlastnosti či problémy. Masky a bábky tvorili integrálnu súčasť príbehu, neboli iba doplnkami či ozdobami. Buď žili ako postavy, alebo dopĺňali charakter rozprávkového prostredia, ako napr. havrany, piadimužníci a pod. Dobro a zlo v rozprávke sa ostro rozlišovalo charakterom i konaním postáv, ktoré ich predstavovali. Dobrá čarodejnica Glinda bola ružová ako mnohé bábiky a jej predstaviteľka Henrieta Kolláriková jej dodala aj naivnú podobu, pripomínajúcu známu Barbie. Rolu zlej čarodejnice Elfaby zahrala Danica Hudáková s chuťou a s vedomím, že nie je iba zlá ježibaba, ale aj zvodná žena, ktorá určite potešila mužskú časť publika. V nemalej miere k tomu prispel aj zvodný kostým. No jej postava vystrašila menšie prítomné deti, takže hru by bolo vhodné odporúčať divákovi od sedem rokov. Pseudočarodejník Oz (Rudo Kratochvíl) bol skôr smiešny ako strašný, čo zase potešilo detského diváka. V každom prípade zlo bolo zlikvidované na nemalú radosť všetkých prítomných, tak ako to v správnej rozprávke má byť. Ako vo všetkých réžiách Petra Oravca aj tu bolo cítiť vplyv majstra Jozefa Bednárika. Tentokrát nielen v stavbe scény a tvare kostýmov, ale aj v zodpovednej práci s hercami. Bábkoherci boli prinútení hrať bez bábok a dokonca spievať. Disciplinovaný prejav síce nestačil na profesionálnu muzikálovú úroveň, no hodnotiť treba ich veľkú snahu. Hudobná rozprávka, ako si ju pomenoval tvorivý tím, nadchla prítomné publikum k ováciám, aké sú známe iba v Divadle Andreja Bagara. Páčila sa veľkým i malým a možno predpokladať, že sa stane rodinným predstavením. Tvorcovia by však mohli uvažovať o miernom skrátaní najmä s ohľadom na detského diváka. V konečnom dôsledku sa treba tešiť, že režisér nezvolil cestu aktualizácie a modernizácie pôvodnej predlohy a že iba osviežil text hudobnými vsuvkami. Odkaz rozprávky, že vládca má disponovať rozumom, srdcom a odvahou bol dosť čitateľný aj pre dnešného diváka. Po Klammovej vojne je to ďalší umelecky zvládnutý titul Starého divadla.

Nora Ibsenova (divadelná recenzentka) Keď Čarodejník vie očariť

V Starom divadle Karola Spišáka v Nitre sa pred očami diváka otvára očarujúci fantazijný svet hudobnej rozprávky plný podivuhodných, strašidelných, ale aj smiešnych tvorov a bytostí, ktorý má

schopnosť získať si sústredenú pozornosť detského diváka, ale aj nejedného dospelého.

Tvorcovia nitrianskej inscenácie Čarodejník z krajiny Oz siahli po svetoznámej rovnomennej predlohe od amerického autora L. Franka Bauma a pripojili sa tak k bohatej tradícii divadelných a filmových adaptácií tohto diela. Tou najznámejšou je filmový muzikál The Wizard of Oz z roku 1939, v ktorom sa objavila dnes už legendárna pieseň Over the Rainbow skladateľa Harolda Arlena. Nitrianska adaptácia príbehu o dobrodružstvách Dorotky a jej psíka Tota v zázračnej krajine Oz sa takisto nesie vo výrazne hudobnom duchu. Inscenátorom sa podarilo funkčne prepojiť pôvodnú autorskú hudbu Petra Vlčka s odkazom na slávny film, v podobe prebratia melódie leitmotívu Over the Rainbow, ktorý v Nitre zaznieva ako pieseň Niekde tam za tou dúhou.

Tento zjavný odkaz na filmový muzikál je v konečnom dôsledku len akýmsi okrajovým znakom inscenácie. Oveľa viac v popredí stojí autorská originalita tvorcov. Hudbou aj textom inscenátori preukázali schopnosť získať si priazeň detského diváka a čo je dôležité, aj bez zbytočného príklonu k prehnanej insitnosti, naivite či gýču. Texty piesní Slavky Cíváňovej, ktorá je zároveň aj autorkou dramatisácie, primárne nemajú za cieľ posúvať dej inscenácie. Skôr pôsobia ako pomyselný refrén či emocionálny alebo myšlienkový dôvetok konkrétnych situácií.

Kontaktnosť inscenácie zďaleka nespočíva len v jej hudobnosti, ale najmä vo veľmi pôsobivom vizuálnom spracovaní. Nitriansky Čarodejník má potenciál účinkovať ako kúzelná pastva pre oči detského diváka. Réžia Petra Oravca kombinuje činoherné postupy so širokou škálou prejavov bábkového divadla, pestrou premenlivou scénografiou, videoprojekciou či zvukovými efektmi. Práca s rôznymi princípmi bábkového divadla a výtvarná javisková hravosť vnáša do nitrianskeho Čarodejníka prvky imaginatívnosti, ale taktiež ponúka aj funkčné riešenia pre časté premeny priestorov deja, a to najmä pomocou tieňových bábok. Kostýmovanie niektorých postáv presahuje tradičné činoherné funkcie kostýmu a jasne smeruje k objektivej bábke.

Napriek rôznorodosti javiskových postupov inscenácia vytvára umelecky aj myšlienково kompaktný celok, v ktorom sa poľahky orientuje aj detský divák. A to nielen vďaka sceľujúcej réžii, ale aj dobrej dramatisácii. Cíváňovej dramatisácia sa po vzore predchádzajúcich adaptácií sústredila na redukciu množstva dejových peripetií pôvodného románu a zamerala sa na nosné situácie a motívy. No napriek tomu dĺžka predstavenia dosahuje až dve hodiny s prestávkou, čo je pre udržanie pozornosti detského diváka, najmä vekovej kategórie predškolského veku, pomerne náročné. Bez ohľadu na dĺžku sa zdá, že idey pôvodného Baumovho textu sú vďaka premyslenému zhutneniu deja čitateľné a forma ich adresovania si dokáže udržať detskú pozornosť, o čom svedčia aj početné spontánne reakcie maloletého obecnstva.

Príbeh čarovnej krajiny Oz v nitrianskom divadle tlmočí hneď niekoľko posolstiev. Dorotka si na svojej dobrodružnej ceste uvedomí hodnotu domova, do ktorého sa túži vrátiť, hodnotu rodiny, priateľstva a spoznáva aj silu úprímného priania. Postupne sa zoznamuje s obyvateľmi krajiny Oz, ktorí rovnako ako ona po niečom túžia. Strašiak Hastoš by chcel získať rozum, lev Bojko odvahu a Plecháč zasa srdce. Pomoc im prisľubuje slávny a obávaný čarodejník Oz, avšak pod jednou podmienkou: Dorotka a jej noví priatelia musia poraziť zlú čarodejnicu Elfabu. Ako vo väčšine rozprávok, aj v tejto napokon dobro nad zlom víťazí a kamaráti Elfabu spoločnými silami premôžu – a nielen to. Získajú tiež všetko, po čom túžili, a to aj bez pomoci čarov a kúziel. Vďaka úprímnemu prianiu v sebe Hastoš, Bojko a Plecháč objavujú vysnívané vlastnosti a Dorotka sa tiež konečne navráti domov do Sivého údolia k tete a strýkovi.

Hudobná rozprávka čarovnej krajiny Oz očakáva od protagonistov okrem činohry nezriedka aj bábkohereckú prácu, pohyb a spev. To sa najzreteľnejšie prejavuje v postavách strašiaka Hastoša (Michal Kalafut), Plecháča (Roman Valkovič) a leva Bojka (Rado Hudec). Tieto postavy okrem hercov reprezentujú aj výborne spracované objektové bábky. Tie herci striedavo opúšťajú primárne počas piesní, v ktorých približujú svoj vnútorný svet, a následne sa do nich opätovne stroja. Toto „vzliekanie“ prináša nielen funkčnú metaforu, ale vytvára priestor pre pohybové a aj choreografické prvky. Tieto postavy sú tiež výraznými nositeľmi humoru, ktorý jednoznačne pôsobí aj na detských divákov. Výkony Kalafuta, Hudca a Valkoviča sú dobrou ukážkou plastického, živého a sympaticky hravého hereckého prejavu.

Ďalšou pomyselnou trojicou sú čarodejné postavy. Zlá čarodejnica Elfaba v stvárnení Danice

Hudákovej v sebe snúbi efektnú zmes strašidelnej komiky. Hudáková sleduje vyrovnanú líniu pomerne štylizovaného herectva priam operetne teatrálnej čarodejnice v pozitívnom zmysle slova. Dobrá čarodejnica Glinda, ktorá je priam cukríkovo sladkým stvorením s nánosom pojašenosti, herecky o čosi lepšie vyniká v podaní Henriety Kollárikovej než jej alternantky. Na druhej strane v spievaných pasážach zasa mierne dominuje práve Martina Slobodová. V postave čarodejníka Oza Rudo Kratochvíl zosobnil dobromyseľného podvodníka a spolu s predstaviteľmi tety Emy (Olga Schrameková) a strýka Henryho (Ivan Gontko) do inscenácie priniesol hrejivé a ľudské tóny, ktoré si rozprávka žiada.

Postava hlavnej hrdinky, ktorú stvárňuje Jana Labajová (v alternácii s Martinou Slobodovou) si vyžaduje v porovnaní s fantastickými bytosťami krajiny Oz viac činohernú polohu a ponúka skromnejšie príležitosti hravej divadelnosti. Herečka sa však v tomto užšom rámci pohybuje so šantivou ľahkosťou prejavu, ktorý mierne oťažieva následkom zložitých situácií, ktorým musí postava Dorotky čeliť. Najpôsobivejšie sú momenty Labajovej speváckych výstupov, keď herečka podtrhuje svoj cit pre stvárnenie detskej postavy bez výraznejších zakolísaní. Labajová spomedzi protagonistov spevácky vyniká najmä technickým zvládnutím hlasového aparátu, intonačnou presnosťou. Dorotkinho verného priateľa, psíka Tota reprezentuje psia bábka na kolieskach, ktorú veľmi sugestívne vedie Miloš Kusenda. V sérii epizodických postáv sa objavujú aj Miroslav Bakura a Michaela Liptáková.

Početné obsadenie inscenácie a technická náročnosť jej predvedenia viedli k angažovaniu takmer celého súboru Divadla Karola Spišáka. Zdá sa však, že široký autorský tím hercov, výtvarníkov a iných tvorivých spolupracovníkov inscenáciu pozitívne obohatil. Nitriansky Čarodejník z krajiny OZ predstavuje divadelne kultivovanú, pestrofarebnú hudobnú rozprávku, ktorá a priori nehľadá oporu v prvoplánovosti, nie je fragmentárnym sledom činoherných výstupov, pesničiek a tancov, ale poctivým divadlom pre deti.

Publikované online: 27.10.2017

4. George Orwell – Guy Masterson

Farma zvierat

Dramaturgia: Petra Babulíková a kolektív tvorcov inscenácie

Dramaturgická spolupráca: Petra Zichová

Pohybová spolupráca: Magdaléna Čaprđová

Hudba: Zdeněk Dočekal

Scéna, kostýmy, masky a bábky: Zuzu Hudek

Asistentka scénografky: Tereza A. Hudáková

Réžia: PETER CHMELA

Osoby a obsadenie:

Napoleon: Radovan Hudec

Guľa, pes: Michal Kalafut

Rypáček: Lukáš Púchovský

Benjamín: Rudo Kratochvíl alebo Juraj Haviar a.h.

Ďateľinka: Olga Schrameková alebo Danica Hudáková

Boxer: Roman Valkovič

Mačka: Henrieta Kolláriková

Havran: Miroslav Bakura

Ovca: Jana Labajová

Sliepka: Martina Slobodová

Krava: Michaela Liptáková a.h.

Holub, pes: Radoslav Konečný a.h.

Farmár, pes: Jozef Horvát

Termín premiéry: 13. 10. 2017

Inscenácia *Farmy zvierat* dopĺňa repertoár určené pre divákov od približne pätnásť rokov a dospelé publikum. Reaguje na dnes mimoriadne aktuálnu tému totality a jej nenápadného vzniku. Myšlienky slobody a rovnosti v spoločnosti, sprevádzajú ľudstvo od počiatku dejín. Orwell vo svojej novele vizionársky zachytáva pomery v Sovietskom zväze. Na Farmu zvierat sa však dá pozeráť ako na archetypálny príbeh vzniku a podoby akéhokoľvek režimu, ktorý potláča základné ľudské práva a slobody v celej histórii. Práve o toto išlo režisérovi aj celému tvorivému tímu. Nechceli sme dej inscenácie zasadzovať do konkrétneho časopriestoru, ale akcentovať nadčasovosť a univerzálnosť Orwellovej prózy.

Inscenácia *Farmy zvierat* naplnila cieľ priblížiť mladým ľuďom vznik a praktiky totality. Zároveň ako tvorcovia veríme, že im ukazuje nielen pohľad na politiku a spoločnosť, ale tiež nutnosť kritického myslenia v bežnom živote. Manipulácia nemusí totiž prebiehať len na úrovni politickej, ale neraz sa s ňou stretávajú v škole, rodine, či medzi priateľmi. Režijno-dramaturgická koncepcia preto akcentuje všeobecnú platnosť pomerov, ktoré panujú na farme. Inscenácia sa snaží poukázať, že za zlo v skupine či spoločnosti nie je vinný iba tyran resp. malú skupina vládnucich tyranov, ale taktiež mlčiaca väčšina, ktorá sa voči takýmto praktikám nebúri alebo s nimi dokonca súhlasí a napomáha ich rozvoju.

V Starom divadle Karola Spišáka vznikla inscenácia s potenciálom zaujať aj dospelú časť publika, ktoré hľadá v divadle viac ako oddych a zábavu. Javiskové naštudovanie Orwellovej novely im neponúka odpovede, ale predovšetkým kladie otázky o občianskej zodpovednosti voči krajine, v ktorej žijeme, aby sa do ktorejkoľvek sféry života nevrátili totalitné pomery v akejkoľvek forme.

Počet predstavení: 7

Počet divákov: 1470

Reflexia inscenácie:

Marta Žilková (divadelná publicistka): Farma zvierat

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre uviedlo dramatizáciu slávneho románu George Orwella *Farma zvierat*, kde autor geniálne zachytáva vznik a fungovanie totalitnej spoločnosti. Vzápätí sa však natíska otázka, prečo teraz a prečo práve divadlo pre deti a mládež inscenuje toto dielo. Odpoveď je pomerne ľahká. Slovenská spoločnosť sa nachádza vo fáze vývoja veľmi podobného na zvieracej farme. Lenže kým na javisku zažijeme aj koniec a efekt nastoleného zriadenia, zatiaľ v realite iba ľahostajne a nevsímavo registrujeme naoko bezvýznamné zmeny a zmeničky, ktoré môžu priviesť spoločnosť k rovnakému koncu ako v menovanej divadelnej inscenácii. A prečo v divadle pre deti a mládež? Nie je to priskoro? A čo na to mladé publikum? Na všetky nastolené otázky odpovedalo samo predstavenie a jeho publikum. Zúčastnili sa ho študenti viacerých gymnázií. Na javisku a príľahlých televíznych obrazovkách uvideli hercov v maskách oblečených za zvieratá. Od prvej chvíle až do konca nebolo počuť žiadny šum ani pohyb. Mladí ľudia sústredene sledovali dianie na javisku. Dlhý potlesk i následné otázky riaditeľa divadla svedčili o tom, že hra ich zaujala, hoci možno všetkému celkom neporozumeli. Mnohí sa priznali, že prišli do divadla nepripravení, že učitelia ich neoboznámili s problematikou uvedenej hry. A tu sa začína vlastne hlavný problém. Cieľom inscenácie bolo ukázať mladej generácii, čo tu už bolo a čo sa môže ľahko zopakovať. Ale bez patričnej prípravy, bez toho, aby mládež videla do politiky, do udalostí, ktoré sa okolo nej dejú, môže táto hra vyznieť do prázdna. Hoci sa študenti vyjadrovali o hre pozitívne, možno to bol iba zážitok z videneého, ale nie aplikovanie napr. na súčasné pomery, alebo pochopenie nebezpečenstva totality. Prijemca umenia musí vedieť aspoň niečo z novodobej histórie svojho národa a Európy, musí vedieť, čo predstavuje Hitler, Stalin, ako sa dostali k moci a čo ich vládnutie spôsobilo danej spoločnosti, čo prinieslo falošné rovnosťarstvo, kde všetci boli rovní, len niektorí boli rovnejší atď. A ešte tu musí byť aj ochota mladého človeka uvažovať o týchto dimenziách, pretože vcelku sa dnešná mládež obviňuje z ľahostajnosti voči spoločenskému daniu. Dospelý divák je na tom lepšie, *Farma zvierat* mu

pripomenie zašlé časy a možno ho aj prinúti porovnávať s dneškom. Dramatizácie Orwellovej Farmy zvierat sa ujal režisér Peter Chmela, známy z vydarenej inscenácie Klammova vojna. Výpovednú silu Orwellovho diela sa snažil zachovať a zúročiť jeho silu pomocou vizuálnej stránky, v čom mu výrazne pomohla scéna, kostýmy, masky a bábky od Zuzu Hudek. Pri maskovaní zvierat autorka využila ich špecifické tvary, zafarbenie a prejavy, pričom sa vyhla komediálnemu výzoru, čo sa pri maskovaní zvierat často stáva. Aj preto bol pohyb hercov prirodzený, nebol brzdený parodovaním či komediálnosťou (a aj keď sa vyskytla, pomohla pri typizácii postavy), sústredil sa na skrytú výpoveď o totalitnej moci. Tentokrát treba hovoriť o kolektívnom herectve, kde všetky zúčastnené postavy vytvárali plastický obraz totalitnej spoločnosti, poznačenej na jednej strane vyzývavosťou a bezmedznou drzosťou niekoľkých jednotlivcov a na strane druhej hlúpu poslušnosťou a stádovitosťou väčšiny. Uvedené dôvody sú dostatočné na to, aby sa o oprávnenosti uvedenia Farmy zvierat prestalo pochybovať. Dramaturgia divadla pochopila nadčasový význam Orwellovho diela a jeho aktuálny odkaz pre danú spoločnosť, keď je demokracia v nebezpečenstve, keď ju ohrozuje totalita v akejkoľvek podobe. Ide teda o závažné umelecké dielo uvedené v pravom čase a na správnom mieste.

Miroslav Zwielhofer (divadelný kritik): Farma, ktorej by sa zišiel dôvetok

Novela Georga Orwella *Farma zvierat* je v mnohých ohľadoch text nesmierne príťažlivý na divadelné spracovanie. Dotýka sa animálnosti v človeku, je kritikou totalitného režimu a v podstate manifestom liberalizmu. To sú nepochybne aspekty, ktoré robia toto dielo divácky vďačné a zároveň inšpiratívne pre tvorcov.

Lenže ako toto všetko spracovať v divadle, ktoré je primárne zamerané na tvorbu pre detského a dospievajúceho diváka?

Nitrianska inscenácia pracuje s dramatizáciou Guya Mastersona, ktorú vytvoril v rámci spolupráce s gruzínskym Tumanishvili Film Actors Theatre (meno autora/autorky prekladu bohužiaľ v programovom bulletinu ani na webe divadla nenájdete).

Text v princípe prenáša do dramatickej formy drvivú časť príbehu. Drobné úpravy či vypustenia niektorých pasáží majú za cieľ koncentrovať dej na farmársky dvor a vynechať pasáže odohrávajúce sa v interiéri domu či na kopci pri farme.

Kto je cieľovou diváckou skupinou, naznačujú postavy Havrana (Miroslav Bakura) a Mačky (Henrieta Kolláriková). Tí jednak plnia úlohu rozprávačov a sprievodcov dejom, ich postavy sú však aj vlogermi. Využiť tento princíp je rozhodne dobrá myšlienka, pričom teraz nenarážam len na módný aspekt tohto fenoménu, dôležitejšie je to, že funguje aj v remeselnej rovine. Využitie živej kamery pomáha zručne znázorniť napríklad bojové pasáže.

Je však aj čo dopracovať. Princíp živého premietania snímaného obrazu (premieta sa na dvoch obrazovkách na bočných stranách javiskového rámu) funguje v momentoch, keď sa pracuje s detailom a mierne roztrášeným obrazom. No obrazy aranžované ako tradičné redaktorské vstupy známe zo spravodajstva televíznych staníc pôsobia umelo. Otázny je aj moment, keď svine pozývajú Havrana do pôvodne Jonesovho domu, pričom divák na monitore zrazu vidí naznačenú súlož Ovce (Jana Labajová) s jednou so sviň. Je mi úplne jasné, že režisér Peter Chmela potreboval nejak odôvodniť rozbitie kamery a koniec vysielania. Zároveň rozhodne nemám strach, že by týchto pár sekúnd trvajúci moment nejak zruinoval psychiku súčasnej mládeže. Problém je v tom, že nefunguje ako vtip. Čaro tohto typu humoru totiž funguje na princípe: čím menej nápadne, tým lepšie. Preto ma oveľa viac baví nasledujúca pasáž, keď Ovca z domu vyjde a mimo centra javiskového diania sa postará o hygienu istých častí svojho tela. Tento náznak nie je prvoplánovo čitateľný a predsa pobaví. Keď už spomínam komiku inscenácie, tá najlepšie funguje pri trojici ženských predstaviteľiek: pri už spomínanej Jane Labajovej (Ovca), Martine Slobodovej (Sliepka) a hosťujúcej Michaelae Liptákovskej (Krava). Je to, samozrejme, spôsobené tým, že práve ich postavy s komikou najviac pracujú. Svoju úlohu však zohráva aj to, že sa im darí držať rovnováhu medzi zbytočným akcentovaním vonkajškových zvieracích znakov a ľudskými charaktermi ich postáv. Slobodová pracuje najmä rečou tela a mimikou, vďaka čomu vytvára ukotkodákanú sliepku s veľkými očami, ale bez toho, aby jej

postava spájala slovo sliepka s pomenovaním zvieratá. Spája ho s ľudským charakterom. Jana Labajová síce stvárňuje ovcu, no zo slovenských frazeologizmov sa k jej postave oveľa viac hodí prirovnanie k tupému teliatku.

Michaela Liptáková zas pri svojej Krave pracuje s umnou mierou flegmatizmu a nadhľadu. Vlastný svet a „tempíčko“ jej postavy napríklad zafunguje v momente, keď sa z hľadiska neúspešne pokúša vyštverat' na javisko, preto musí divákov požiadať: „chlapci, potlačte mi ritku“.

Vo *Farme zvierat* (či už sa bavíme o inscenácii, alebo literárnej predlohe) primárne vôbec nejde o vzťahy. Ak však takúto linku možno niekde nájsť, je to práve vzťah Ďatelinky (Danica Hudáková a Oľga Schrameková) s Boxerom. Rozohrávať (navyše na veľmi malej ploche) vzťah v diele, ktoré tomu nepraje, nie je najľahšia úloha. Osobne si myslím, že sa s touto situáciou lepšie vysporiadala Hudáková, ktorá sa vyhýba intonáciám typickým pre inscenácie určené detskému divákovi. Schrameková naopak lepšie pracuje s mimikou a rečou tela, no v intonáciách miestami akoby sa ocitla skôr v rozprávke *Čin-Čin* než u Orwella.

Pre mužskú časť hereckého súboru platí, že svoje postavy technicky zvládajú. Ak by sme však hovorili o nejakej nadstavbe, ktorá robí ich výkon zapamätateľný, dá sa zastaviť len pri Lukášovi Púchovskom (Sviňa). Ten k reči tela, ktorá jeho postavu definuje v rámci zvieracieho sveta, pridáva aj viac, než zvládnuté remeslo. Postavu obohacuje o roviny ktoré v texte nenájdeme. Platí to hlavne v momentoch, keď pred zvyškom farmy obhajuje konanie sviň. Prekrúca realitu a upravuje si fakty takým spôsobom a s takou samozrejmosťou, že miestami pripomína decentnejšie hladiny prejavu komunistického prokurátora Urválka známeho z monsterprocesov v päťdesiatych rokoch minulého storočia.

V súvislosti s hereckými výkonmi často spomínam prácu s pohybovým prejavom, ktorý pracuje s vonkajškovými charakteristickými znakmi zvierat. Svoju prácu evidentne zohrala aj autorka pohybovej spolupráce Magdaléna Čaprdová. Za zásadnejšie však považujem kostýmy, ktoré vytvorila Zuzu Hudek. Herci reprezentujúci štvornohý dobytok dostali do rúk palice či barly, ktoré im uľahčujú špecifické prenášanie váhy tela a využívanie rúk pri stvárňovaní ich postáv.

Nitrianska *Farma zvierat* je hlavne o slušne zvládnutom divadelnom remesle. V rámci úzkej kategórie inscenácií, ktoré sú zamerané na dospievajúceho diváka, ale nepracujú s predlohou určenou pre túto skupinu, patrí k tomu zaujímavejšiemu, čo sme v posledných rokoch mohli na Slovensku vidieť. Otázkou je, či pre tento typ publika nie sú omnoho schodnejšou cestou texty určené práve pre túto skupinu. Inscenovať *Farmu zvierat* bez politického presahu sa nedá a narábať s politickými témami pri tejto vekovej skupine je z etického hľadiska vždy chôdza po tenkom ľade (preto som sa tomuto aspektu vo svojom texte doteraz vyhýbal). Len pre upresnenie, je rozdiel inscenovať špecificky určený text, ako je *Natálka* (SND) a *Farmu zvierat*. Pri nitrianskej inscenácii totiž môže prísť k zásadnej dezinterpretácii. Jedno z hlavných hesiel, ktoré v publiku rezonuje je „Vládnu nám svine“. Virtuálny svet je už aj tak dosť zaplavený rôznymi Občianskymi tribunálmi, zaručenými pravdami o svetovom poriadku a „alternatívnymi“ pravdami. Rád by som sa mýlil, no obávam sa, že ne jeden študent si môže z inscenácie odniesť niečo, čo Orwell ani tvorcovia inscenácie nechceli povedať. Do budúca by preto bolo veľmi vhodné považovať nad pravidelným zaradením diskusie po skončení predstavenia.

Bibliografický záznam: ZWIEFELHOFER, Miroslav. *Farma, ktorej by sa zišiel dôvetok*. MLOKi - mladí o kultúre inak [online]. Bratislava: Kultúrny spolok MLOKi, 2017. [cit. 24.1.2018]. ISSN 1339-8113. Dostupné z <https://mloki.sk/node/794>.

Miroslava Košťálová (študentka VŠMU, odbor divadelné štúdiá): **Prasatá žijúce medzi nami**

Písal sa rok 1936, keď sa **George Orwell** zapojil ako dobrovoľník do španielskej občianskej vojny. Proti sebe bojovali ľavicoví Republikáni (predstavitelia oficiálnej vlády Španielskej republiky) a pravicoví Nacionalisti (nacistické Nemecko a fašistické Taliansko). Orwell bojoval na strane Republikánov. Vojna skončila víťazstvom nacionalistov, ktorí sa pustili do radikálneho „čistenia“ od všetkého komunistického, čo sa nachádzalo v španielskej spoločnosti, dôsledkom čoho boli zničené archívy, neprávom väznení jednotlivci či hromadné popravy. Orwell bol priamym svedkom intríg a fanatizmu, ktoré predstavovali jednotlivé zložky ľavice. Práve všetko to, čo videl, ho inšpirovalo k napísaniu

románu **Zvieracia farma** (1945).

Autor v tomto diele podáva **kritiku totalitného režimu**, pričom si za miesto deja vyberá netradičné miesto - farmu pána Jonesa. Zvieratá na základe impulzu kanca Majora vyženú svojho pána, pričom sa vedenia farmy ujmu kance Snehuliak a Napoleon. To, čo je na začiatku vykreslené v optimistických farbách (veselé spolunažívanie, radosť z práce, nové pravidlá) sa však postupne mení na falošnú hru, ktorej jediný cieľ spočíva v hromadení moci prítomných prasiat. Autor tu vynikajúcim spôsobom vykresľuje **vlastností ľudí, premietnutých na konkrétnych zvieratách**, a tiež to, čoho všetkého sú schopné. Ak si k tomu pripočítame súčasnú spoločenskú situáciu, uvedomíme si, že niet výstižnejšieho diela, ktoré by poukazovalo na kritiku politickej moci. A práve to predstavuje jeden z hlavných dôvodov, prečo sa **Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre** rozhodlo uviesť dramaturgiu tejto politickej satiry pod názvom **Farma zvierat** do svojho repertoáru v **aktuálnej sezóne 2017/2018**. Réžie sa ujal **Peter Chmela**, ktorý sa minulú sezónu podpísal pod úspešnú monodrámu Klamnova vojna.

Scéna, ktorú pre nitrianske divadlo navrhla **Zuzu Hudek**, predstavuje typickú farmu na dedine. Na pravej strane javiska vidíme kôpku slamy, za ktorou sa týči maketa dreveného domu. Na ľavej strane je prítomná drevená búda na kolieskach, ktorá má viacero využití - slúži nielen ako konský záprah, ale predstavuje aj priestor, na ktorom sa odohrávajú útoky. Zvieratá a samotný farmár predstavujú v týchto mizanscénach **malé drevené makety**, ktoré sú prostredníctvom **videokamery** snímané na obrazovkách. Vo využití videokamery vidíme teda presah do súčasnosti. Inscenátorom išlo pravdepodobne o detailné zachytenie súboju na malom priestore, no je otázne, či pre oko diváka nebolo tých vnemov naraz až príliš veľa (dianie na javisku vs. dianie prostredníctvom kamery). Naopak, využívanie videokamery má svoje opodstatnenie napríklad v mizanscénach, v ktorých predstavitelia zvierat (bábkoherci) sledujú na **premietacom plátne** vyhlásenie svojich vodcov. Okrem toho, keď na javisku nie sú prítomné žiadne zvieratá, tak práve záznam z videokamery je to jediné, prostredníctvom čoho sa dostáva divák do pomyselného zákulisia farmy. Dôležitú úlohu zohráva aj drevený dom, v ktorom pôvodne býval farmár Jones (no po jeho vyhnaní ho obsadia prasce so psami). Dom s jedným oknom sa stáva priestorom, v ktorom si prasce užívajú plody svojej „práce“ a kde **porušujú všetky pravidlá**, ktoré majú dodržiavať zvieratá. Porušovanie pravidiel sa deje za oknom domu, v ktorom prostredníctvom **tlmeného osvetlenia** vidíme tiene prasiat a ich úkonov (napríklad **žranie jablák**).

Režisér Peter Chmela volí také výrazové prostriedky, v ktorých sa jasne odzrkadľuje prostredie farmy. Vidíme to napríklad vtedy, keď Napoleon krmi zvieratá - zo sáčku im do papúl vhadzuje burizóny. Mnohým zvieratám vypadávajú z papúl na zem, z ktorej ju následne lížu. Žranie jablák u prasiat nadobúda na scéne naturálnu podobu - bábkoherci si na striedačku odhrádzajú veľké kusy, ktoré rýchlo prehltajú (a občas aj vyplávajú). **Chmela sa nebojí riskovať**, čo môžeme vidieť vo využití videokamery, prostredníctvom ktorej Havran (Miroslav Bakura) spolu s Mačkou (Henrieta Kollárikovou) snímajú zábery diania na scéne. V niektorých mizanscénach dokonca vystupujú ako reportéri komerčnej televízie, ktorí sa zvierat pýtajú na ich pracovnú (ne)spokojnosť.

Zuzu Hudek sa tiež postarala o **vytvorenie kostýmov, masiek a bábok**. Kostýmy bábkohercov jasne odzrkadľujú konkrétne zvieracie prototypy. Tak napríklad **Sliepka** v podaní Martiny Slobodovej má na sebe pásikavé tričko bez ramienok, červeno-bielu-žltú strapcovú sukňu. Celkový výzor umocňujú rukávy s **pestrofarebnými strapcami** a svetlohnedá čiapka s oranžovým chocholom. Ďalej **Ovečka** Jany Labajovej má na hlave hnedú brčkavú čiapku s ušami, pásikavé tričko a svetlé nohavice s **nazberkanými kúskami bielej a hnedej látky, ktoré predstavujú vlnu**. Bábkohercom v úlohách prasiat nechýbajú veľké svetlohnedé nohavice s nízkym sedom, ktoré predstavujú veľké bruchá. Keďže mnohé zvieratá sú párnokopytníky, Hudek vytvorila **drevené palice pripomínajúce kopytá**, prostredníctvom ktorých sa bábkoherci v úlohách zvierat pohybujú v priestoroch farmy. Prispieva to tak k hodnovernosti konkrétnych typov zvierat. Samotný výzor umocňuje aj pohybové a mimické stvárnenie bábkohercov. Ako jeden príklad za všetky môžeme spomenúť **Martinu Slobodovú v postave Sliepky**. Hlavu vykrúca z jednej strany na druhú, pričom má oči stále vypučené. Ako predstaviteľka Sliepky využíva typické kotkodákanie, ktoré strieda so skákaním na slame. Veľmi pôsobivá je v časti, keď si úzkostlivo chráni svoje vajíčka - trhanými

pohybmi našľapuje po zemi, a keď si ľahne do slamy, stále pozoruje okolie. Chráni svoje vajíčka, nepripustí, aby sa k nim dostal niekto cudzí. Jej kotkodákanie už nie je také škreklivé, ako bolo na začiatku. Všetci bábkoherci však hodnoverne prispievajú k stvárneniu svojich zvieracích charakterov. Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre vstúpilo do novej sezóny s kontroverzným titulom, ktorý je však v súčasnej situácii viac než potrebný. Titul určený **pre divákov od pätnástich rokov** upriamuje pozornosť na to, ako rýchlo sa človek stáva bábkou v rukách tých, ktorí pociťujú smäd po moci. Na začiatku sú prísľuby plné ambícií, na ktorých nenájdeme žiadne pochybnosti. Postupom času sa však z prísľubov stávajú iba abstraktné pojmy. **Kde sa podela čestnosť? Morálka? Dodržanie sľubu?** A dokedy budeme iba bábkami v rukách tých, ktorí si svoju moc vybudovali na klamstvách a zamlčaných pravdách? Farma zvierat nastroľuje dôležité otázky, ktorých odpovede máme v rukách my sami. A je len na nás, ako odpovede presunieme z divadelnej sály do reálneho sveta.

Ivan Lacko (divadelný publicista) Zvieratá bez aury

V čase, keď George Orwell napísal a vydal svoje azda najznámejšie dielo Zvieracia farma, stál svet na prahu novej éry. Vojnou zdevastovaná Európa sa práve mala vydať na dvojitú cestu: nového budovania demokracie a nastoľovania totalitných režimov – novej polarizácie západného sveta, ktorá nadišlo určila fungovanie štátov a ľudské osudy a ktorej dôsledky cítime dodnes. Zvieracia farma pritom iba šikovne využíva formu ezopovskej bájky na alegorizáciu vývoja spoločnosti v stalinskom Rusku a varovne poukazuje na nebezpečenstvo takéhoto vývoja. Orwellova metafora však presahuje kritiku konkrétneho režimu – Orwell z vlastnej skúsenosti poznal imperialistickú nadradenosť a napätie medzi spoločenskými triedami vo Veľkej Británii, pozorne sledoval vývoj v iných krajinách Európy a bol si dobre vedomý nástrah budovania „nových“ spoločností.

To všetko je stále relevantné a lekcia, ktorú nám takého podobenstvo môže dať, je určite dôležitá. Remediácia známeho príbehu divadelnou formou, navyše s využitím moderných technológií, je pre mladého diváka iste zaujímavá a navyše ponúka možnosť apelovať na spoločenské povedomie o aktuálnej situácii. Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre sa zhostilo tejto úlohy s profesionálnou istotou a umeleckou tvorivosťou, ktorá dobre funguje, pritom však nijako nepresahuje základný štandard klasických produkcií slovenských divadiel – akoby ani tvorcovia nechceli vystúpiť z radu bežnosti a mladému publiku pripraviť nielen zábavu a zamyslenie, ale trochu aj rozvíriť vody a zaútočiť na súčasnú apatiu a frustráciu zo spoločenského diania.

Nitrianska Farma zvierat a jej režisér Peter Chmela k téme pristúpili zodpovedne – inscenácia sleduje príbehovú líniu Mastersonovej dramatisácie Orwellovej novely, dialógy i monológy fungujú a divák sa v relatívne lineárnom príbehu určite nestratí. Scéna je strohá a výtvarne jednoducho artikulovaná; takmer ako tá „farma“ z televízie aj s príslovečnou slamou a drevenými obydlami. Kostýmy a mejkap sú prispôsobené charakterom jednotlivých postáv-zvierat, pričom hlavne barly či palice namiesto predných nôh pôsobia zaujímavovo a herectvu dodávajú nový rozmer – zvieratá síce stále chodia po štyroch, no akoby sa učili „chodiť“ ako ľudia, neohrabane, no so stále väčšou istotou. Charaktery jednotlivých zvierat sú podobenstvom ľudí, rovnako ako v bájkovom svete originálu, a herci si pri ich stvárňovaní pomáhajú nielen charakteristickým pohybom, ale aj zvukmi (hoci ku koncu je toho už trochu veľa) a typickým, možno až stereotypným správaním. Zaujmu najmä hosťujúca Michaela Liptáková ako Krava a Lukáš Púchovský v úlohe svine Kvičiaka – obaja svojím stvárnením prekračujú základný rozmer svojich postáv.

Charaktery sú remeselne dobre zvládnuté, hoci niekedy môže mať divák pocit, že ide iba o verné napodobenie zvieracieho správania bez presahu do ľudskej psychológie, ktorú pôvodne Orwell alegorizuje. Výsledkom je, celkom pochopiteľne, mnoho komických momentov, ktorých je možno až priveľa a väčšina funguje prvoplánovo. Toto je síce pochopiteľné v hre určenej pre mladého diváka, no z celého poňatia Orwellovej bájky cítiť až priveľký odstup, mentálny aj emocionálny. Na povrchu pláva akési pochopenie celého problému vzťahu ľudskej psychológie a totality, no problémom je „retro“ prístup v štýle „súduhovania“, až nereálne tupej poslušnosti a zosmiešňujúceho, takmer karhavého pohľadu na zmanipulované zvieratá. Orwellova desivá alegória na vznik totalitných režimov sa tak v očiach dnešného mladého diváka môže ľahko zmeniť na predstavu akéhosi „mauzólea“, či slapsticku, jednoducho spoločnosti, ktorá je nám veľmi vzdialená – rovnako ako jej

centrálna metafora prostredníctvom farmy (možno podobnej tej televíznej, skutočnej, každodennej, alebo tej alegorickej orwellovskej).

Inscenácia totiž neprekračuje hranice detskej imaginácie, v ktorej humor, pohyb, príbeh a motivácia postáv zotrúvajú na úrovni doslovnosti a falošného pocitu istoty, že to, čo sa odohráva na javisku, sa nás vlastne ani netýka. Ak je bájková štylizácia u Orwellovho podobenstva katalyzátorom ďalších otázok o príčinách a následkoch ekvivalentného konania, vo Farme zvierat ide o neustále odkazovanie na okolnosti našej vlastnej skúsenosti s totalitným režimom – o to menej je jasné, ako sa k takýmto odkazom postaví mladí ľudia, pre ktorých je predstavenie určené a ktorí priamu historickú skúsenosť nemajú. Preto je problém, že zobrazenie ideologizácie pokusu o vytvorenie novej spoločnosti je iba ironizované a necítiť žiadnu potenciálnu hrozbu súvisiacu napríklad s dnešnou skúsenosťou. Divák by sa pri tejto téme – a je naozaj chvályhodné, že nitrianske divadlo sa rozhodlo v týchto časoch inscenovať práve takúto hru – mal smiať až dotedy, kým mu nedôjde, že vlastne to smiešne nie je. Je iróniou, že sa tu natískajú slová práve Karla Marxa, ktorý tvrdil, že história sa opakuje najprv ako tragédia a potom ako fraška.

Modernizácia javiskového prejavu v tejto produkcii prináša kameru prenášajúcu obraz z rôznych priestorov – zo zákulisia v akomsi pokuse o autentickosť v štýle Projektu Blair Witch, či v prenose a zväčšení miniatúr postáv príbehu, ale aj ako mediálny nástroj, ktorým sa Mačka a Havran prihovárajú iným postavám a dokonca aj divákovi. Otázka, či diváci vedia, čo je to totalita, pripomína fraškoidné programy typu Aj múdry schybi a cítiť z nej trochu ťažkopádnu iróniu. Kamera ale lepšie funguje ako všadeprítomný svedok a špión, keď sa Slieпка preriekne a do éteru pustí informáciu, ktorá mala ostať utajená. Škoda, že sa tvorcovia viac nevyhrali s touto rovinou, pretože dnes, keď je možné do (internetového) éteru pustiť čokoľvek, je akákoľvek cenzúra skôr šokujúca, hlavne pre mládež. Inak je kamera zaujímavým doplnkom javiskovej expresivity, ale nič viac – nie je prvkom, ktorý by posunul stvárnenie témy a estetiku predstavenia niekam ďalej.

Keď Walter Benjamin v roku 1936 napísal esej Umelecké dielo vo veku technickej reprodukovateľnosti, povzdychol si nad tým, ako technologický progres odoberá umeniu jeho „auru“ – to príslovečné „tu a teraz“, ktoré Mona Lisa v Louvri bezpochyby má, no jej kópia v našej obývačke už nie. Fotografia a film už z definície svojho žánru tento problém nemajú a nemalo by ho mať ani divadlo, ktoré vždy existuje v prebiehajúcom čase. Z inscenačného pohľadu Farma zvierat existuje priebežne počas predstavenia, no mimo neho funguje vo viacerých rovinách: v čase, keď Orwell písal pôvodný text; v období, keď totalitný režim ovládol aj našu krajinu; a teraz, keď sa usiluje osloviť mládež s tematikou totality a zneužívania ideológií. Tieto tri roviny sa však akosi nedarí spojiť – inscenácia je remeselne kvalitná, režijne, scénograficky aj herecky, možno sa aj pokúša o posun vo vyjadrení estetiky, ale produkcia ide až príliš na istotu a chýba jej schopnosť kreatívne „vyletieť“ niekam za horizont. Napríklad pohrať sa s myšlienkou, čo je súčasťou paralelou Orwellovej poľnohospodárskej metaforu – korporátny svet? Politika oligarchov? Stret kultúr? Farma zvierat ašpiruje na súčasnú a spoločensky relevantnú produkciu, ale trochu jej chýba to benjaminovské „tu a teraz“, tá magická a oslobodzujúca „aura“.

5. Jostein Gaarder – Jozef Krasula – Ladislav Tischler

Vianočný zázrak

Preklad: Milan Žitný

Dramaturgia: Ladislav Tischler

Výber hudby: Jozef Krasula

Scéna a kostýmy: Peter Janků

RÉŽIA: JOZEF KRASULA

Osoby a obsadenie:

Elisabet: Martina Slobodová

Efriel: Jana Labajová

Joachim: Miroslav Bakura
Rozprávač, Pastor, Sv. Mikuláš: Ivan Gontko
Jozue, Johannes: Rudo Kratochvíl
Mama: Danica Hudáková
Otec, kráľ Melichar: Michal Kalafut
kráľ Gašpar: Roman Valkovič alebo Lukáš Púchovský
kráľ Baltazár: Rúth Dolanová

Premiéra 1. 12. 2017

Druhou premiérou sezóny 2017/2018 bola inscenácia adaptácie príbehu nórskeho spisovateľa i Gaardera Vianočné mystérium, ktoré uvádzame pod názvom Vianočný zázrak. Autormi dramatisácie sú režisér Jozef Krasula a dramaturg Ladislav Tischler. Premiéra sa uskutočnila 1. decembra 2017 vo Veľkej sále Starého divadla Karola Spišáka v Nitre.

Inscenátori si zvolili titul, ktorý v súčasnosti medzi čitateľskou verejnosťou vzbudil veľký ohlas.

Inscenácia adaptácie knihy Josteina Gaardera Vianočný zázrak nesie v sebe niekoľko dôležitých tém. V prvom rade dáva dôraz na kresťanský zázrak Vianoc, ktorým je narodenie Ježiša Krista, no ukazuje ako jeden (nie tak celkom obyčajný) adventný kalendár, dokáže stmeliť rodinu. Inscenácia akcentuje, že podstata Vianoc nie je v darčekom, ale v pomoci druhým a stretnutí sa celej rodiny pri štedrovečernom stole.

Divácke ohlasy na inscenáciu sú však pozitívne. Dá sa preto konštatovať, že aj napriek nedostatkom, ktoré inscenácia má, ju verejnosť prijíma a má potenciál sa udržať na repertoári niekoľko sezón pri nasadzovaní v predvianočnom období. Príbeh je v zásade zrozumiteľný a učitelia zrejme oceňujú edukatívny charakter javiskového diela.

Divadlo ďalej ponúklo svojim návštevníkom bezplatný doplnkový, edukatívny program pod názvom Staré divadlo+. Ponukou Staré divadlo+ chceme umožniť nahliadnúť deťom a mládeži do divadelného sveta a zoznámiť ich s jeho zákonitostami. Aktívnou spoluprácou s divadelnými profesionálmi sa budeme snažiť vzbudiť v žiakoch a žiačkach ich umelecký potenciál ako aj ich záujem podieľať sa na kultúrnom dianí vo svojej škole a vo svojom okolí. Práve cez osobnú skúsenosť sa pokúsime odkryť talenty a sprevádzať ich prvé kroky po divadelných priestoroch.

Počet predstavení: 15

Počet divákov: 2124

Reflexia inscenácie:

Miroslava Košťálová (študentka VŠMU, odbor divadelné štúdiá) **Vianoce, ktoré (ne)dojímajú**

December predstavuje ten mesiac v roku, s ktorým sa najčastejšie spájajú slová ako sľub, želanie, láska, pranie a...zázrak. Dokážeme si predstaviť ideálnejší mesiac, v ktorom by sa sny a zázraky mohli stať skutočnými? Aj to môže byť jeden z dôvodov, prečo sa Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre rozhodlo zaradiť do svojho repertoáru vianočnú rozprávku pre rodiny s deťmi. Inscenácia Vianočný zázrak vznikla na motívy mimoriadne úspešnej detskej knihy Vianočné mystérium od nórskeho spisovateľa Josteina Gaardera.

V knihe sa čitateľ zoznamuje s chlapcom Joachimom, ktorý prostredníctvom adventného kalendára postupne odkrýva príbeh nórskeho dievčatka Elisabet, ktoré sa v jeden deň stratí v obchodnom dome a úplnou náhodou sa ocitne medzi tými, ktorí sa vracajú späť v čase, aby boli v Betleheme pri narodení Jezuliatka. Prelínanie dvoch časových (prítomnosť Joachima vs. putovanie Elisabet v čase) a priestorových línií príbehu (Elisabet opúšťa hranica Nórska a spoznáva nové krajiny) predstavuje pre inscenátorov veľkú výzvu.

Režisér Jozef Krasula sa rozhodol pre rozdelenie javiskového priestoru na tri časti. Vľavo sa nachádza stôl so stoličkami, ktorý plní funkciu rodinného priestoru - samotný Joachim a jeho rodičia tam spoločne večerajú. Vľavo je umiestnená Joachimova posteľ, ktorá dopĺňa priestor rodinného domu. Stred javiskového priestoru upriamuje pozornosť na príbeh Elisabet (Martina Slobodová) - na

otáčavom javisku putuje spolu s ostatnými postavami, ktoré stretáva, do Betlehema. Pred zrakmi divákov sa tak odohrávajú dva príbehy: na jednej strane je to Joachim (Miroslav Bakura), odhaľujúci príbehy z kalendára, a potom je to Elisabet, putujúca s Anjelom, Pastierom a ďalšími postavami do hlbokéj minulosti. Scénograf Peter Janků vytvára putovanie časom prostredníctvom plátna, na ktorom sú znázornené dobové fotografie opisovaných krajín (Jeruzalem, Nórsko, Grécko). Samotná ilúzia putovania je znázornená aj chôdzou na otáčavom javisku, kedy sa postavy vracajú v čase. Návrat v čase sa okrem toho realizuje aj prostredníctvom zlatých čísel, umiestnených na ľavej strane tabule. Z množiny všetkých prítomných čísel si Anjel (Jana Labajová) vždy vyberá tie, ktoré sa spájajú s najvýznamnejšími rokmi v histórii ľudstva (napríklad rok 70 - Prvá židovská vojna) a následne ich umiestni na pravú stranu tabule. Zo scénografickej zložky ešte môžeme spomenúť využitie farieb. U Joachimovej rodiny je všetko ladené do červenej, na základe čoho vieme jasne identifikovať, že sa dej odohráva počas vianočného obdobia (červený obrus na stole či červený paplón s vankúšom v Joachimovej posteli). Peter Janků vytvára kostýmy, ktoré korešpondujú s konkrétnymi postavami. Pri postave Anjela využíva svetlé farby (s typickými bielymi, páperovými krídlami). Nevinnosť a dievčenská roztopašnosť Elisabet je umocnená svetloružovými šatami s veľkou mašľou na chrbáte. Zaujímavovo vyriešený je kostým Potkaniara - Roman Valkovič (v alternácii s Lukášom Púchovským) má dlhý, čierny kabát, na ktorom sú našité plyšáky potkanov z Ikey.

Joachima stvárňuje Miroslav Bakura. Mladého chlapca kreuje ako mimoriadne zvedavú bytosť, čo môžeme vidieť napríklad vtedy, keď sa skryje pod paplón a baterkou si svieti na príbeh zo zázračného adventného kalendára. Michal Kalafut ako Joachimov otec vystupuje v role zodpovedného, dospelého muža. Na začiatku nechápe synovu zanietenosť nad kalendárom, no ľahko podlieha jeho nadšeniu (až tak, že im obom musí matka vziať počas spoločnej večere kalendár). Danica Hudáková nemá priestor na výraznejšie kreovanie postavy - hrá typickú matku, ktorá pečie, ukladá príbor a kontroluje syna, či spí. Jana Labajová vyjadruje prostredníctvom Anjela skúsenosti, prameniace z veku (čo sa odzrkadľuje počas prehovorov, v ktorých oboznamuje s históriou sveta). Hoci nad roztopašnosťou Elisabet prevracia oči, chráni ju a má s ňou trpezlivosť (keď si musí spomenúť na ich spoločnú cestu). Martina Slobodová je v úlohe dievčatka Elisabet detsky naivná, občas tručuje, no nechýba jej dávka spontánnosti, zvedavosti a humoru, vďaka čomu pôsobí jej postava mimoriadne živo a plasticky. Ani ostatní herci a herečky (Ivan Gontko, Rudo Kratochvíl, Rúth Dolanová) za svojimi kolegami v hereckých výkonoch nezaostávajú.

Napriek dynamickému deju však inscenácia naráža na niekoľko úskalí. Vo Vianočnom zázraku absentuje moment prekvapenia, taký príznačný pre detské predstavenia. V inscenácii totiž niekoľkokrát zaznie, kam Elisabet spolu s ostatnými (Anjel, Pastier a ďalší) putujú. Záverečná scéna, v ktorej sa pred zrakmi divákov odkryje opona a následne uvidia veľké makety s motívom Betlehema, sú viac-menej iba zavŕšením konca príbehu. Inscenačný tím by si okrem toho mal dávať pozor na detaily - vidíme to na začiatku, keď si Joachim večer líha do postele, a keď ráno vstáva, má na nohách obuté topánky. Nelogicky pôsobí aj scéna rodinnej večere, počas ktorej jednotliví príslušníci (mama, otec, Joachim) krájajú jedálenským príborom linecké koláčiky (pričom tomu predchádza šúľanie cesta na slávnostnom stole).

Je mimoriadna škoda, že v rozprávke nebola skoro vôbec prítomná práca s bábkami. Objavujú sa iba dvakrát - keď Pastier (Rudo Kratochvíl) animuje ovečku, a po druhýkrát v scéne Rajskej záhrady, kde sú prítomné bábkky Adama a Evy. Ide o akúsi zrýchlenú verziu vytvorenia muža a ženy, v ktorej nechýba plyšový had. Hoci má rozprávka Vianočné mystérium javiskový potenciál, v inscenačnom spracovaní Starého divadla Karola Spišáka v Nitre sa vytratilo to najpodstatnejšie - emócia. Niečo, kvôli čomu by sme spoločne prežívali príbeh Joachima a Elisabet. Všetko sa odvíja v pokojnom, plynulom toku. A aj napriek tomu, že z reproduktorov znie vianočná hudba a na stole je ozdobený vianočný stromček, necítíme dojatie. Bolo by nepochybne zaujímavejšie, keby dali inscenátori do popredia prácu s bábkami a objektom. Mohlo by práve to „oživiť“ toto klasické, javiskové spracovanie, ktoré v ničom neprekvapí, ale ani neurazí?

Medziodborová spolupráca

SNENIE KAMEŇA – REVERIE OF A STONE

poézia: Mila Haugová /svk

obraz: Igor Benca /svk

tanec: Billie Hanne /be

Roberta Štěpánková /svk

hudba: Amund Røe /no

Romana Uhlíková /svk

Okamihy tvorby v priestore: tanec – hudba – poézia – obraz. Premiéru predstavenia *Snenie kameňa* odohrali umelci dňa 28. 4. 2017. Predstavenie je výsledkom medzinárodného interdisciplinárneho projektu, ktorý prináša divákovi príležitosť zažiť tvorbu príbehu v každom okamihu jeho vzniku. Spolupráca šiestich umelcov sa zrodila z potreby prepojiť špecifickosť a potenciál umeleckej tvorby každého z nich do jednoliateho interdisciplinárneho diela. Tanečnice Billie Hanne a Roberta Štěpánková a hudobníci Romana Uhlíková a Amund Roe tvoria v každom okamihu vzniku diela. Tanec a hudba sú sprevádzané poéziou Mily Haugovej a obrazmi scény dotvorenej Doc. akad. mal. Igorom Bencom. Umelci v predstavení povoľujú inšpirácii plynúcej z napätia troch dejstiev prenikať do svojej neustále vznikajúcej tvorby a pozývajú tak diváka do časopriestoru denného snenia, predstáv a spomienok tela.

CASTOR ET POLLUX

Hudobné naštudovanie: Marek Štrbák

Réžia: Pavol Smolík

Choreografia: Zuzana Hubinská

Scéna a kostýmy: Ivana Gontková

Produkcia: Alena Čierna

Účinkovali:

Marek Bednárík, Barbara Braunová, Aleš Janiga, Dominika Machutová, Viktória Nagyová, Iveta Štrbák Pandiová, Jana Pastorková, Klaudia Vašíňová.

Orchester Musica Constantini

Poslucháči odboru Učiteľstvo hudobnodramatického umenia a odboru Hudba a zvukový dizajn.

Johannes Patzelt: *Castor et Pollux*

Opera *Castor et Pollux* od skladateľa Johannes Patzelta patrí ku skvostom barokovej hudobnej kultúry niekdajšieho Rakúsko-Uhorska s priamymi odkazmi na Slovensko. Prvé zmienky o skladateľovi Johannesovi (či Jánovi) Patzeltovi sa viažu na jeho rodisko Šoproň, kde väčšinu života pôsobil. Notový zápis opery *Castor a Pollux* sa však zachoval na Slovensku – v známej knižnici kaštieľa v Oponiciach neďaleko Nitry. Vďaka práci slovenských hudobných teoretikov z hudobného oddelenia Historického múzea Slovenského národného múzea v Bratislave sa podarilo materiál objaviť a vydať ho vo Vydavateľstve OPUS. Vďaka tomu, že sa materiál – partitúra i party jednotlivých nástrojov – zachovali v neporušenom stave, mohlo dielo takmer 250 rokov po svojom vzniku (1743) zaznieť v koncertnom prevedení slovenského súboru pre starú hudbu Musica Aeterna (v 80. rokoch 20. storočia).

Dnes, keď sa k tomuto dielu po druhýkrát vraciame a uvádzame ho v plnej – javiskovej podobe, ide o ďalší historický krok v interpretačných dejinách opery *Castor et Pollux*. Krok o to významnejší, že podľa odborníkov na tzv. starú hudbu je to dielo špičkových kvalít, nezaostávajúce v ničom za tvorbou iných Patzeltových súčasníkov európskeho mena.

Projekt realizovalo občianske združenie Priatelia Starého divadla a Katedra hudby Pedagogickej fakulty UKF v Nitre v spolupráci so Starým divadlom Karola Spišáka a SĽUK-om. Uskutočnili sa štyri

predstavenia: dve v Rusovciach pri Bratislave (Divadlo SĽUK) a dve v Starom divadle Karola Spišáka v Nitre.

Okrem uvedeného Staré divadlo vykonávalo ďalšie činnosti smerujúce k napĺňaniu jeho poslania v zmysle zriaďovacej listiny:

- v činnosti pokračovala divadelná Galéria Foyer, v ktorej sa pod kurátorským vedením Márie Žilíkovej (k 30.11. kurátorské vedenie prebrala Marta Hučková) sa uskutočnilo 6 vernisáží výstav obrazov:
  - Vnútorň čas, William Cáceres (8.12.2017)
  - Zázrak života, Janka Srnková (19. 10. 2017)
  - Príbeh rozprávačky, Eva Szórád (14. 9. 2017)
  - Living Mass, Lucia Fabová (19. 4. 2017)
  - Je len jedno ticho, Alžbeta Malovcová (3. 3. 2017)
  - Maliarka v krajine, Veronika Jakatics – Szabó (13. 1. 2017)
- v rámci medzinárodného dňa otcov divadlo pripravilo voľný vstup pre otcov k divadelnému predstaveniu HOP, rovnako ako aj ku dňu matiek na predstavenie HOP alebo Ako šlo vajce na vandrovku. Všetky odvážne deti mohli po predstavení vyznať mame lásku priamo na javisku prostredníctvom krátkej piesne, básne... .
- v rámci medzinárodného dňa detí divadlo pripravilo deti po predstavení Môj Malý princ autogramiádu účinkujúcich hercov.
- projekt „Divadelný ambasádor“ – žiaci ZŠ majú možnosť stať sa ambasádormi nášho divadla na svojej škole.
- dňa 16. mája 2017 sa uskutočnilo vyhodnotenie už 17. ročníka čitateľskej súťaže „Čítajte s nami“. Podujatie sa uskutočnilo v spolupráci s Krajskou knižnicou Karola Kmeťka v Nitre.
- Udeľovanie ocenenia - putovného „OSKARA“ – účasť v porote Oľga Schrameková, Roman Valkovič
- divadlo sa podieľalo na príprave a organizácii 26. ročníka Medzinárodného divadelného festivalu Divadelná Nitra 2017.
- dňa 18. novembra 2017 sa divadlo zapojilo do celoeurópskeho podujatia Noc divadiel. Programom sprevádzal herec Rudo Kratochvíl. Zo svojou inscenáciou sa predstavili sa víťazi putovného „OSKARA“, klienti ZSS Lipka z Lipovej. Interaktívnu prednášku o bábkach odprezentoval archivár divadla PhDr. Matej Šiška, PhD. . Program uzavrelo predstavenie Klammovej vojny.
- divadlo pripravilo výstavy bábok zo svojho depozitu a to v Múzeu M. I. Kutuzova v Rišňovciach a SNM – Múzeum bábkarstvá a hračiek hrad Modrý Kameň.
- Filmový klub Tatra – každý pondelok a utorok.

Festival V4

STRETNIUTIE, SETKÁNÍ, SPOTKANIE, TALÁLKOZÁS

19. ROČNÍK FESTIVALU V4

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre sa už po devätnásty raz stalo dejiskom prehliadky divadelných škôl a divadiel krajín V4 Stretnutie, Setkání, Spotkanie, Találkozás. Festival sa uskutočnil v dňoch od 6. do 9. júna 2017. Predstavili sa na ňom študentské i profesionálne divadelné súbory zo Slovenska, Českej republiky, Maďarska, Poľska a Chorvátska.

Diváci mali možnosť vidieť predstavenia Katedry bábkarstva tvorby VŠMU z Bratislavy, Fakulty dramatických umení Akadémie umení z Banskej Bystrici, Katedry alternatívneho a bábkového divadla DAMU z Prahy, Katedry bábkarstva PWST z Wroclawi, z Univerzity divadelného a filmového umenia z Budapešti a z Akadémie umení z Osijeku. Okrem nich uviedli svoje predstavenia aj konzervatóriá z Nitry a Topoľčian, Divadlo Polárka z Brna, Dezorzovo lútkové divadlo z Bratislavy a bábkové divadlo

Vaskakas z Győru.

Počas štyroch dní trvania festivalu sa odohrali nielen divadelné predstavenia, ale aj vernisáž, koncert či premietania bábkových filmov. Súčasťou sprievodného programu bolo aj podujatie Celé Slovensko číta deťom, kde osobnosti spoločenského a kultúrneho života mesta Nitra čítali deťom rozprávky. Podujatie sa uskutočnilo v spolupráci s občianskym združením BONA FIDE.

Základným cieľom festivalu je stretávanie sa a komunikácia medzi účastníkmi festivalu, ich divákmi a odbornou verejnosťou. Zástupcovia vysokých škôl a akadémií, ktorí sa zúčastnili prehliadky mali možnosť nadviazať kontakty so svojimi rovesníkmi z ostatných krajín V4, mohli diskutovať o problémoch svojej umeleckej tvorby či profesionálnej prípravy a súčasne mohli svoje umelecké názory a schopnosti prezentovať pred svojimi budúcimi kolegami formou jednotlivých inscenácií. Podujatie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia a Mesto Nitra.

Predstavenia videlo 1140 divákov.

Vzdelávacie aktivity:

Stretnutie s Veľkou Moravou

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre v rámci svojich umeleckých aktivít vytvorilo priestor na realizáciu vzdelávacieho inscenovaného workshopu a tematickej prehliadky nitrianskeho hradu svojmu dlhoročnému archivárovi, vyštudovanému historikovi s bohatou praxou v odbore PhDr. Matejovi Šiškovi, PhD.

Nitra, najstaršie mesto na Slovensku, sa hrdí bohatým kultúrnym dedičstvom z dávnej histórie našich predkov. Najväčšiu slávu zažívala Nitra v časoch Nitrianskeho kniežatstva, Veľkej Moravy a Cyrilo-metodskej misie. Je našou cťou Vás pozvať na cestu spoznávania tohto bohatstva. Uvidíte miesta, ktoré dýchajú atmosférou dávnej minulosti, sú plné vzácnych archeologických nálezov a starobylých písomností.

Program pozostáva z inscenovaného workshopu s interaktívnym predvádzaním širokého spektra predmetov a reálií zo života starých Slovanov a prehliadky veľkomoravskej Nitry. Ponuka je určená pre žiakov základných a stredných škôl. Je zostavená v súlade s najnovším Štátnym vzdelávacím programom a predstavuje ideálny prostriedok k doplneniu a spestreniu výučby dejepisu.

Naším cieľom je vzbudiť u nových generácii záujem o kľúčovú tému. Ukážeme mládeži, že dejepis nie sú iba nudné dátumy, ale tiež dobrodružstvo. Sme presvedčení, že zatraktívením učiva pomôžeme pedagógom pri ich ďalšej práci.

Všetky predmety používané na workshope sú vyrobené pomocou starobylých techník a výlučne z prírodných materiálov. Každý kus je odvodený z konkrétneho archeologického nález. Spolupracujeme výlučne s členmi Cechu starých remesiel Kovlad.

Počet odohratí: 8

Počet divákov: 313

Ohlasy od pedagógov:

Katarína Ambrusová (učiteľka ZŠ): Úžasná akcia "Stretnutie s Veľkou Moravou" zaujala všetky deti i pani učiteľky. Veľkomoravské poslanstvo a dedičstvo podané originálnou formou s fantastickým sprievodom a výkladom PhDr. Mateja Šišku PhD. bolo zaujímavým spestrením hodín dejepisu v 7. ročníku.

Mgr. Judita Slatinová (SOŠ Šaľa): „(...)Cieľom organizátorov bolo vzbudiť u žiakov záujem o kľúčovú tému a ukázať, že dejepis nie sú iba nudné dátumy, ale tiež dobrodružstvo. Ten cieľ sa im podarilo naplniť, čoho dôkazom bolo aj nadšenie a spokojnosť našich žiakov.“ (zdroj: <http://www.salaonline.sk/saliansky-magazin/clanok/studenti-sos-sala-worshope-v-nitre-pod-nazvom-stretnutie-s-velkou-moravou>)

Okrem Stretnutia s Veľkou Moravou sme školám v roku 2017 ponúkali prehliadku divadelným

zákulisím pod názvom **Kuk za kulisy**. Sprievodcom je tiež PhDr. Matej Šiška, PhD., ktorý deťom ukáže priestory divadla, v krátkosti ich oboznámi s jeho históriou a základnými princípmi bábkového divadla.

Spolupráca:

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre v roku 2017 spolupracovalo s inštitúciami a organizáciami na miestnej, regionálnej aj medzinárodnej úrovni. Hlavnými partnermi vzájomnej spolupráce zostávajú Mesto Nitra, NOCR, NISYS, Asociácia Divadelná Nitra, ďalej UKF, KOS v Nitre, KK K. Kmeťku, Filmový klub. Staré divadlo poskytuje priestor žiakom základných umeleckých škôl a konzervatórií z Nitry a okolia prezentovať ich tvorbu. Z mimonitrianskych inštitúcií sú partnermi spolupráce predovšetkým VŠMU v Bratislave a AU v Banskej Bystrici, Divadelný ústav a NOC v Bratislave, Súkromné konzervatórium D. Kardoša v Topoľčanoch, Jókaiho divadlo z Komárna. Medzinárodná spolupráca v roku 2016 súvisela predovšetkým s prípravou a realizáciou festivalu V4 KBT Wroclaw, Poľsko, Akadémia umení Osijek, Chorvátsko, Univerzita Divadelného a Filmového Umenia, Budapešť Maďarsko, Divadlo Minor, Praha, Divadlo Polárka, Brno, DAMU, Praha, Bábkové divadlo Vaskakas, Győr.

V spolupráci s televíziou Nitrička Staré divadlo od novembra 2017 pripravuje reláciu Rozprávko, kde jeden z hercov umeleckého súboru číta knihu pre deti priamo v škole. Účinkujúce deti, rovnako aj tie pri televíznych obrazovkách si tak zábavným spôsobom zvyšujú svoju čitateľskú gramotnosť.

Mediálni partneri divadla:

Staré divadlo spolupracuje s týždenníkom MY Nitrianske noviny, internetovým portálom Moja Nitra, OC Mlyny (noviny a časopis **Rendez-vous**) ktoré pravidelne uverejňujú články a rozhovory o aktuálnom dianí v divadle. Spomedzi televízií aktívne divadlo spolupracuje s TV Nitrička.

Účasť na festivaloch:

- Festival Bábková Žilina 2017: Môj Malý princ
- Festival Setkání Stretnutie, Zlín: Môj Malý princ
- Festival Dotyky a spojenia, Martin: Hop, Janko Hraško
- Medzinárodný festival Divadelná Nitra 2017, Nitra: Klammova vojna
- Festival „Petrovské divadelné dni“, Báčsky Petrovec, Srbsko: Môj Malý princ
- Medzinárodný festival bábkového divadla, Toruň, Poľsko: Môj Malý princ
- Medzinárodný festival divadiel pre deti a mládež, Korczak, Varšava, Poľsko: Môj Malý princ
- Festival Puberták, Bratislava: Klammova vojna

7/ Získané ocenenia:

Rudo Kratochvíl: Cena za celoživotné dielo v oblasti divadla, Literárny fond

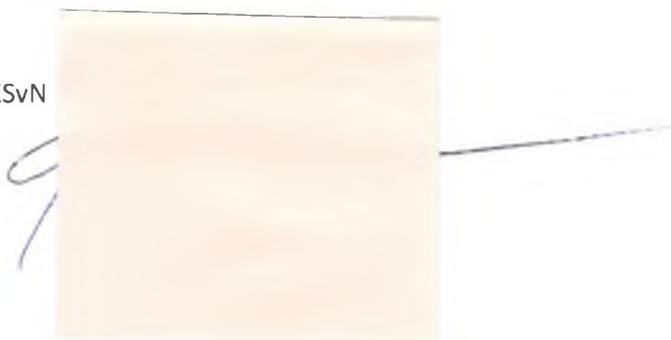
Roman Valkovič: Výročná cena v oblasti divadla za divadelný výkon za postavu profesora Klamma v inscenácii Klammova vojna, Literárny fond

8/Počítačové vybavenie

Vybavenosť výpočtovou technikou je v súčasnosti postačujúca. Každý odborný pracovník je vybavený osobným počítačom, tlačiarňou a prístupom na internet.

Počítače sú vybavené antivírusovým programom Norton Internet Security.

Schválil: Mgr. art. Martin Kusenda, riaditeľ SDKSvN
Nitra, 23. 1. 2018

Príloha č. 1 Mediálne výstupy v roku 2017

Inscenácia Klammová vojna

MY Nitra, 18. 01. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20430913/v-starom-divadle-aj-v-skolach-rozputaju-klammovu-vojnu.html>

TASR, 19. 01. 2017

[http://skolskyservis.teraz.sk/volny-cas/nitra-monodrama-klammová-vojna/31945-clanok.html](http://skolskyservis.teraz.sk/volny-cas/nitra-monodrama-klamмова-vojna/31945-clanok.html)

Divadlo očami Mirky, 27. 01. 2017

<http://divadlo-ocami-mirky.blogspot.sk/2017/01/klammová-vojna-moze-slovo-znicit-ucitela.html>

MY Nitra, 28. 01. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20443134/klammová-vojna-sa-studentom-pacila-s-hercom-sa-aj-fotili.html>

TV Nitrička, 31. 01. 2017

<http://tvnitricka.sk/premiera-v-starom-divadle-karola-spisaka-v-nitre/>

Inscenácia Janko Hraško

MY Nitra, 08. 02. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20450382/v-jankovi-hraskovi-budu-na-scene-aj-3-metrove-babky.html>

Divadlo očami Mirky, 09. 02. 2017

<http://divadlo-ocami-mirky.blogspot.sk/2017/02/janko-hrasko-ked-ti-trojmetrove-babky.html>

MY Nitra, 13. 02. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20455483/janko-hrasko-ponuka-pestry-vizualny-zazitok.html>

TV Nitrička, 14. 02. 2017

<http://tvnitricka.sk/janko-hrasko-v-starom-divadle/>

TASR, 22. 01. 2017

<http://skolskyservis.teraz.sk/volny-cas/nitra-sdks-pripravuje-pre-detskych-div/31972-clanok.html>

Čarodejník z krajiny Oz

MY Nitra, 05. 03. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20475256/sdks-uviedie-hudobnu-rozpravku-carodejnik-z-krajiny-oz.html#axzz4mhNwYgf9>

TV Nitrička, 19. 04. 2017

<http://tvnitricka.sk/zistili-sme2/>

Divadlo očami Mirky, 19. 04. 2017

<http://divadlo-ocami-mirky.blogspot.sk/2017/04/blizi-sa-k-vam-carodejnik-z-krajiny-oz.html>

SITA, 21. 04. 2017

<https://kultura.pravda.sk/divadlo/clanok/427225-na-stare-divadlo-v-nitre-sa-valia-rozpravkove-cary-z-krajiny-oz/>

RTVS (správy), 22. 04. 2017

<http://www.rtvsk.sk/televizia/archiv/11580/123666#2762>

Rádio Regina, 24. 04. 2017

<https://reginazapad.rtvsk.sk/clanky/kultura/131796/v-nitre-putuju-za-carodejnikom-z-krajiny-oz>

MY Nitra, 24. 04. 2017

<https://nasanitra.sme.sk/c/20514247/hra-carodejnik-z-krajiny-oz-oslovila-svoju-vypravnostou.html#axzz4jrSJLlqE>

TV Nitrička, 25. 04. 2017

<http://tvnitricka.sk/carodejnik-oz-v-divadle/>

Inscenácia Farma zvierat

Občas nečas (časopis študentov UKF), 24. 09. 2017

<http://www.obcasnecas.ukf.sk/2017/09/stare-divadlo-karola-spisaka-uviedie-v-novej-sezone-orwellovu-farmu-zvierat-aj-legendu-o-svatom-svoradovi/>

MY Nitra, 04. 10. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20661232/v-starom-divadle-to-vrie-svine-sa-rozhodli-chopit-moci.html>

TV Nitrička, 18. 10. 2017

<http://tvnitricka.sk/premiera-farmy-zvierat/>

Webmagazin, 20. 10. 2017

<http://webmagazin.teraz.sk/hudba-a-film/orwell-farma-zvierat-stare-divadlo-nitra/8247-clanok.html>

RTVS (správy), 14. 10. 2017

<https://www.rtvsk.sk/televizia/archiv/11580/138172#2640>

Divadlo očami Mirky, 14. 10. 2017

<http://divadlo-ocami-mirky.blogspot.sk/2017/10/prasata-zijuce-medzi-nami.html>

MY Nitra, 16. 10. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20672003/farma-zvierat-je-o-sile-manipulacie-a-boji-o-moc.html>

Inscenácia Vianočný zázrak

MY Nitra, 22. 10. 2017

<https://mynitra.sme.sk/c/20697109/vianocny-zazrak-ozije-v-starom-divadle.html>

TERAZ Regióny, 04. 12. 2017

<http://www.teraz.sk/regiony/stare-divadlo-v-nitre-vianocny-zazrak/295716-clanok.html>

TASR, 02. 11. 2017

<https://www.dobrenoviny.sk/c/115112/stare-divadlo-karola-spisaka-pripravuje-inscenaciu-vianocny-zazrak>

Divadlo očami Mirky, 03. 12. 2017

<http://divadlo-ocami-mirky.blogspot.sk/>

19. ročník Festivalu V4

mojaNitra.sk, 17. 05. 2017

http://mojanitra.sk/subportals2/19-rocnik-festivalu-v4-setkani-spotkanie-talalkozas-nitra.phtml?id_temy=801&action=clanky&id_clanku=149788

TV Nitrička, 29. 05. 2017

<http://tvnitricka.sk/19-rocnik-festivalu-v4/>

TASR, 30. 05. 2017

<http://skolskyservis.teraz.sk/volny-cas/nitra-festival-stretnutie-privita-bab/34952-clanok.html?mostViewedArticlesInSectionTab=1>

Nitra24.sk, 30. 05. 2017

<http://nitra.dnes24.sk/v-nitre-sa-opat-zidu-divadla-z-krajin-v4-pripraveny-je-bohaty-program-271263>

MY Nitra, 05. 06. 2017

<https://nasanitra.sme.sk/c/20548984/festival-krajin-v4-otvori-domaci-carodejnik-z-krajiny-oz.html#axzz4jrSJLlqE>

TV Nitrička, 07. 06. 2017

<http://tvnitricka.sk/z-festivalu-v4-ako-robi-ryba/>

TV Nitrička, 09. 06. 2017

<http://tvnitricka.sk/nitra-cita-detom/>

Rozhovory

Rendez-vous fashion, zima 2017

<http://www.mlyny-nitra.sk/pageflip/pageflip176/Default.php>

Rendez-vous fashion, jeseň 2017

<http://www.mlyny-nitra.sk/pageflip/pageflip172/Default.php>

Divadlo očami Mirky, 27. 04. 2017

<http://divadlo-ocami-mirky.blogspot.sk/2017/04/6-minut-s-milosom-kusendom.html>

Občas nečas (časopis študentov UKF), 21. 04. 2017

<http://www.obcasnecas.ukf.sk/.../roman-singliar-zo-stareho-d.../>

Občas nečas (časopis študentov UKF), 13.02.2017

<http://www.obcasnecas.ukf.sk/.../ruth-dolanova-pri-kazdej-no.../>